

10-63
19.12.2023р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Одінаєва Оксана Віталіївна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ІТАЛІЇ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ТУРИЗМІ

представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр»

спеціальності 242 «Туризм»

Допущено до захисту

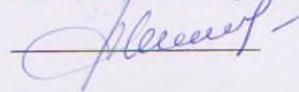
протокол № 09

від 15.11.2023р.

зав. кафедри туризму

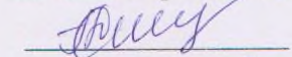
та готельно-ресторанної справи

д.е.н., доц. Климчук А.О.

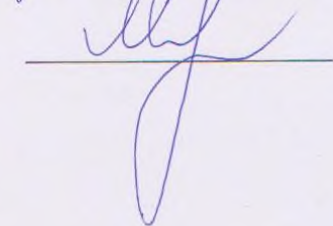
Керівник

ст. викл. Горшкова Л.О.

Гарант освітньої програми

д.е.н., проф. Діляченко О.В.

ЖИТОМИР – 2023

Анотація

Одінаєва О.В. Історико-культурна спадщина Італії та її використання в туризмі: кваліфікаційна робота магістра. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. 100 с.

Метою роботи є розробка пропозицій щодо удосконалення використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі.

У кваліфікаційній роботі магістра визначено основні засади використання історико-культурної спадщини в туризмі, досліджено історико-культурну спадщину Італії, надано пропозиції щодо подальшого розвитку використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, Італія, туризм в Італії

Annotation

Odinaeva O.V. Historical and cultural heritage of Italy and its use in tourism: Master's thesis. Zhytomyr: Zhytomyr Polytechnic State University, 2023. 100 p.

The purpose of the work is to develop proposals for improving the use of the historical and cultural heritage of Italy in tourism.

The master's qualification thesis defines the basic principles of using the historical and cultural heritage in tourism, researches the historical and cultural heritage of Italy, offers proposals for the further development of the use of the historical and cultural heritage of Italy in tourism.

Keywords: historical and cultural heritage, Italy, tourism in Italy

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ТУРИЗМІ.....	5
1.1. Туризм як соціально-економічне явище.....	5
1.2. Історико-культурна спадщина як елемент сфери туризму.....	12
1.3. Світовий досвід використання історико-культурної спадщини в туризмі.....	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІТАЛІЇ.....	30
2.1. Загальна характеристика Італії.....	30
2.2. Дослідження історико-культурної спадщини Італії.....	42
2.3. Оцінка ефективності використання історико-культурної спадщини в сфері туризму в Італії.....	49
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІТАЛІЇ В ТУРИЗМІ.....	59
3.1. Визначення шляхів подальшого розвитку туризму в Італії.....	59
3.2. Напрями збереження та удосконалення використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі.....	68
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Кожна країна має на своїй території об'єкти історико-культурної спадщини, які приваблюють туристів до країни. Збереження та використання об'єктів історико-культурної спадщини в туризмі є основним завданням держави, тому такі об'єкти зазвичай знаходяться на обліку відповідних державних організацій, фондів та міністерств. Історико-культурна спадщина та її використання в туризмі завдяки створенню туристичних потоків дозволяє збільшити надходження від туризму в країну, регіон або місто.

Італія – це країна, яка завжди була обласкана увагою туристів. І є за що. Окрім найбагатшої історико-культурної спадщини, вона пропонує своїм гостям пляжний та гірськолижний відпочинок, захоплюючий шопінг та одні з найсмачніших страв у всьому світі. Країна використовує свою історико-культурну спадщину для розвитку туризму у всіх регіонах країни. Варто зазначити, що під час пандемії туризм в країні був в кризовому стані, а наразі відбувається поступове його відновлення. Впровадження нових заходів щодо подальшого використання історико-культурної спадщини Італії в сфері туризму стає все більше актуальним на сьогодні.

Аналіз останніх джерел та публікацій дозволив зробити висновок, що питанню збереження та використання історико-культурної спадщини в сфері туризму присвячені роботи різних авторів, серед яких варто відмітити таких, як: М. Вебер, В. Вернадський, М. Данилевський, Б. Рассел, А. Тойнбі, О. Шпенглер, С. Гантінгтон, Ф. Фукуяма, П. Толочка, О. Реєнта, М. Литвин, С. Зарембо, Л. Підлісна, М. Сікорський, Б. Возницький, П. Довгоший та багатьох інших.

Мета роботи полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі. З огляду на визначену мету в роботі поставлені наступні **завдання**:

- розглянути туризм як соціально-економічне явище;
- дослідити історико-культурну спадщину, як елемент сфери туризму;

- вивчити світовий досвід використання історико-культурної спадщини в туризмі;
- надати загальну характеристику Італії;
- провести дослідження історико-культурної спадщини Італії;
- оцінити ефективність використання історико-культурної спадщини в сфері туризму в Італії;
- визначити шляхи подальшого розвитку туризму в Італії;
- розглянути напрями збереження та удосконалення використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі.

Об'єктом роботи є історико-культурна спадщина Італії.

Предметом роботи виступають теоретико-методичні аспекти використання історико-культурної спадщини в туризмі.

Інформаційна база роботи. Для написання роботи використовувалися, підручники, посібники, наукові статті, дані статистичних сайтів, дані туристичних сайтів Італії та інші ресурси мережі Інтернет де висвітлюється досліджувана в роботі тема.

Методи роботи. Під час написання роботи були використано метод аналізу та синтезу, статистичний метод, метод порівняння, табличний та графічний методи, метод узагальнення.

Практичне значення роботи полягає у розробці пропозицій щодо подальшого ефективного використання історико-культурної спадщини Італії на ринку туристичних послуг, шляхом впровадження заходів екологічної стійкості, інноваційності та оцифрування.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи викладено на 100 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 40 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел становить 84 джерела та розміщений на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ТУРИЗМІ

1.1. Туризм як соціально-економічне явище

Сучасний туризм помітно відрізняється від своїх пращурів – мандрівок далекого минулого і перших туристичних (у сучасному розумінні) подорожей. Адже колишній елітний вид відпочинку для нечисленних груп заможного населення, організацією якого на початку займалася невелика група ентузіастів любителів, поступово перетворився на могутню індустрію, де десятки мільйонів професіоналів обслуговують сотні мільйонів споживачів з усього світу.

Отже, колишня справа обраних перетворилася на масове явище. Настільки масове і всеохопне, що фактично набуло статусу суспільного явища. Для значної частини людства туризм є регулярним явищем їхнього буття, а для багатьох – нормою життя. При населенні Землі понад 7 млрд., понад 1 млрд. має безпосередній стосунок до туризму. Адже близько 1 млрд. є міжнародними туристами і 266 млн. працюють у сфері туризму (кожне 11-е робоче місце у світі), надаючи всілякі послуги подорожуючим. Якщо ж врахувати ще й внутрішніх туристів, то загальна чисельність причетних до туризму виявиться набагато вищою. Адже щорічно близько 5-6 млрд. поїздок здійснюється туристами в межах території власних країн [16, с. 127].

Варто також зазначити, що враховані в статистиці туризму особи не закріплені в ній назавжди персонально. До категорії туристів щорічно потрапляють дедалі нові й нові жителі нашої планети. Тому кількість людей, які хоча б один раз мали право назвати себе туристом або одержували роботу завдяки туризму, набагато перевищує дані офіційної статистики.

Ще одна виняткова особливість туризму, що засвідчує його суспільну значимість – вікова необмеженість. У туризмі беруть участь і діти, і підлітки, і

дорослі, і люди похилого віку. Не впливає на можливість участі в туристичній подорожі й соціальне становище людини. Так само, не є перешкодою в туризмі слабе здоров'я, фізичні вади, коротка відпустка чи відсутність значних коштів або, навпаки, високі доходи і, відповідно, завищені запити щодо комфорту. Усе це не має принципового значення, оскільки сучасний ринок туристичних послуг дуже швидко реагує на запит споживача й готовий задовольнити будь-які побажання і навіть примхи потенційного туриста.

Отже, туризм охоплює широкі верстви суспільства. Але, водночас, у туризмі широко застосовується індивідуальний підхід до кожного потенційного клієнта. Утім, винятковість туризму полягає не в самому факті приналежності до суспільних процесів.

Основним є унікальна багатогранність туризму, що значною мірою й спричинила його надзвичайну популярність і бурхливий розвиток. Причому ця багатогранність стає очевидною для кожного, хто так чи інакше долучається до туризму.

Для туристів туризм є засобом реалізації найважливіших потреб і водночас прав людини – на відпочинок і дозвілля. Достатньо сказати, що сучасний міжнародний турист здійснює подорожі переважно з метою проведення дозвілля, відпочинку і свят. Не менш важливим є те, що туризм сприяє реалізації таких потреб і прав людини, як свобода пересування – територією своєї країни і з однієї держави в іншу. Так само, завдяки туризму, реалізується й така духовна потреба туристів як пізнання світу та самовдосконалення.

Для працівників туристичної сфери туризм передусім є засобом реалізації права людини на працю і водночас їхньою професією, а в умовах сучасних ринкових відносин ще й прибутковим бізнесом. З точки зору держави туризм виступає як форма міжнародних відносин, що сприяє розвитку політичних і культурних контактів. Крім того, це вид економічної діяльності та потужна галузь економіки. Відповідно для державних службовців туризм – це об'єкт

управління. Водночас, для учених різних галузей науки туризм – це об’єкт дослідження [16, с. 127].

На рис. 1.1 подано туризм з точки зору його, як напрями соціально-економічної діяльності.

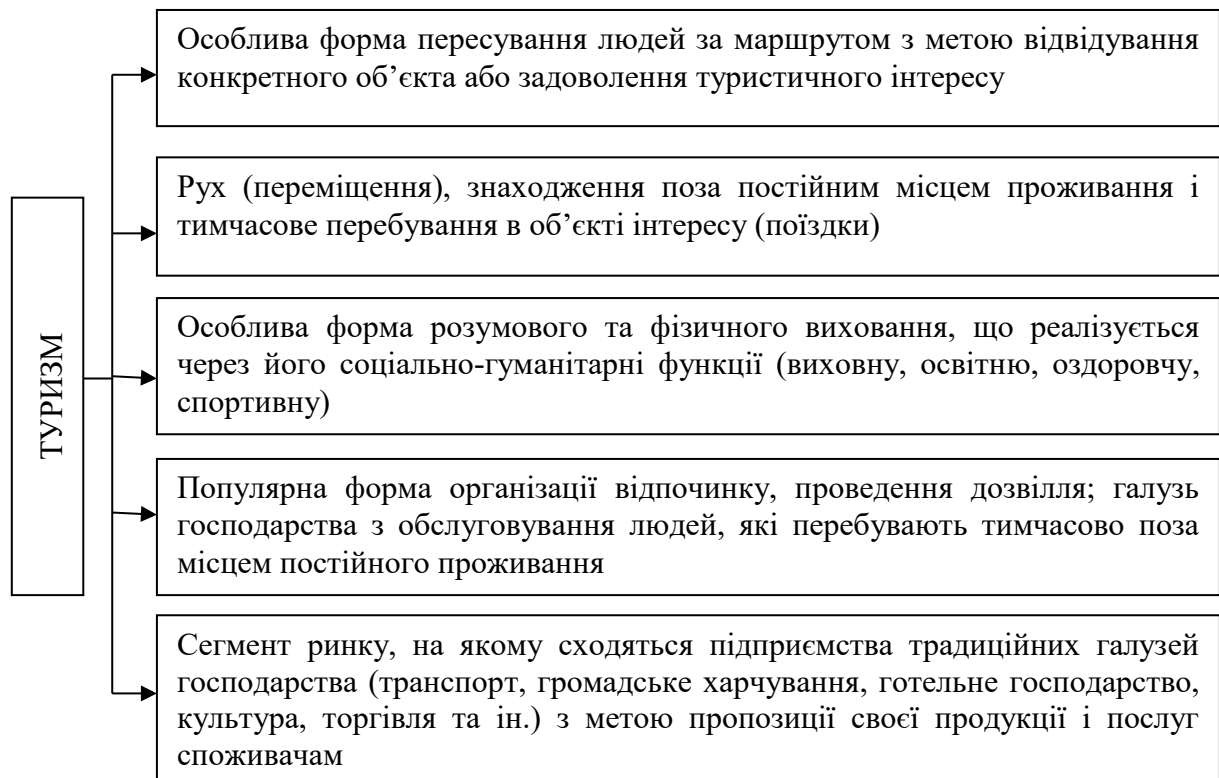

Рис. 1.1. Визначення туризму, як соціально-економічного явища

Джерело: складено автором на основі [60, с. 402]

Туризм – це невід’ємний атрибут життя цивілізованого суспільства, рівень його розвитку в країні свідчить про добробут населення та наявність в нього економічних можливостей для здійснення подорожей, як в середині країни так і по світу.

З економічної точки зору туризм – це економічний комплекс, розвиток якого в більшості обумовлений світовими господарськими процесами та відносинами, ніж внутрішніми причинами (рис. 1.2).

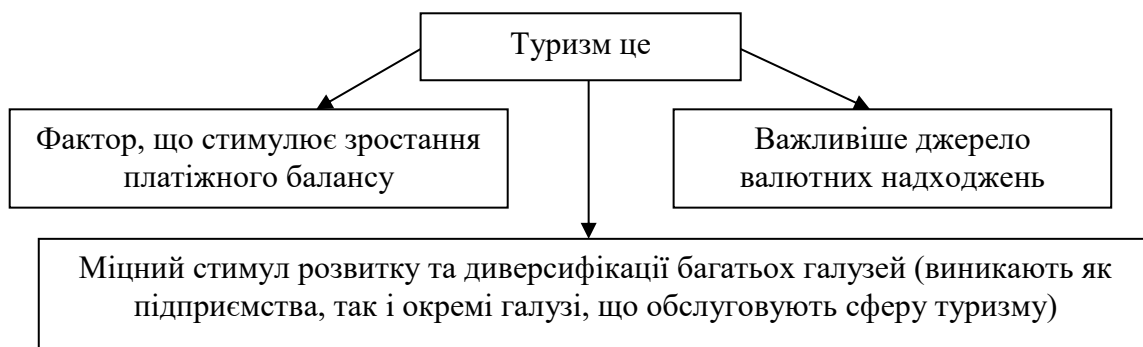

Рис. 1.2. Туризм з економічної точки зору для країни

Джерело: складено автором на основі [62, с. 14]

Основні підходи до визначення сутності туризму спираються на мобільний характер, рід занять або мету поїздки, термін пересування, організаційні засади. Звідси туризм розглядається як:

- вид тимчасових міграцій, що мають здебільшого сезонний характер;
- складова рекреації, її активна форма, з метою відпочинку, розваг, оздоровлення, пізнання природи, культури та побуту населення інших територій тощо;
- форма виховання фізичних і розумових здібностей людини через поширення знань із краєзнавства та країнознавства, історії, географії, культурології, що надаються в процесі подорожування; через формування системи фізичних навантажень, загальної фізичної підготовки, знань, умінь та навичок виживання в природних умовах, долаття природних перешкод тощо;
- один із різновидів міжнародних відносин, «що здійснюються на підставі міжнародних угод з урахуванням діючих міжнародних звичаїв»;
- вид економічної діяльності, спрямований на задоволення потреб подорожуючої людини в безпечних і комфортних умовах проведення вільного часу за межами постійного проживання;
- галузь господарства, складова світового ринку послуг, розвиток якої ґрунтується на специфічному виді споживання [16, с. 11].

Туризм із стихійного явища перетворився на організований вид бізнесу та на один із престижних і раціональних видів відпочинку, доступний більшості населення розвинених країн світу.

Туризм – це подорож у вільний час із метою відпочинку, оздоровлення, пізнання та іншими цілями, яка здійснюється поза межами основного місця проживання, терміном більше доби до одного року, без права займатися оплачуваною діяльністю та зобов'язанням повернутися до основного місця проживання у зазначений термін [16, с. 12].

Туризм – соціально-економічне явище, сформоване історично та представлене самодіяльністю конкретної особи з метою проведення вільного часу й діяльністю підприємств індустрії туризму з організації подорожі та споживання туристичного продукту, що визначається масовістю й організованістю процесу узгодження попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг [16, с. 12].

Суб'єкти туристичної діяльності – підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристичних послуг. До них належать як власне туристичні агентства, бюро подорожей, туристичні оператори, туристичні комплекси, так і готелі, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства громадського харчування, транспорту, заклади культури, спорту та інші, які забезпечують приймання, обслуговування і перевезення туристів.

Основні фактори, що впливають на розвиток туризму, поділяються на статичні й динамічні.

До статичних відносять сукупність природно-географічних факторів, які мають незмінне значення. Людина лише пристосовує їх до туристських потреб, робить більш доступними для використання.

До динамічних факторів відносять: демографічні, соціально-економічні, матеріально-технічні й політичні фактори, які можуть мати різну оцінку, значення, що змінюються в часі й просторі [16, с. 27].

Крім вищевказаного розподілу, серед факторів, що впливають на розвиток туризму розрізняють зовнішні (екзогенні) фактори та внутрішні (ендогенні) фактори (рис. 1.3).

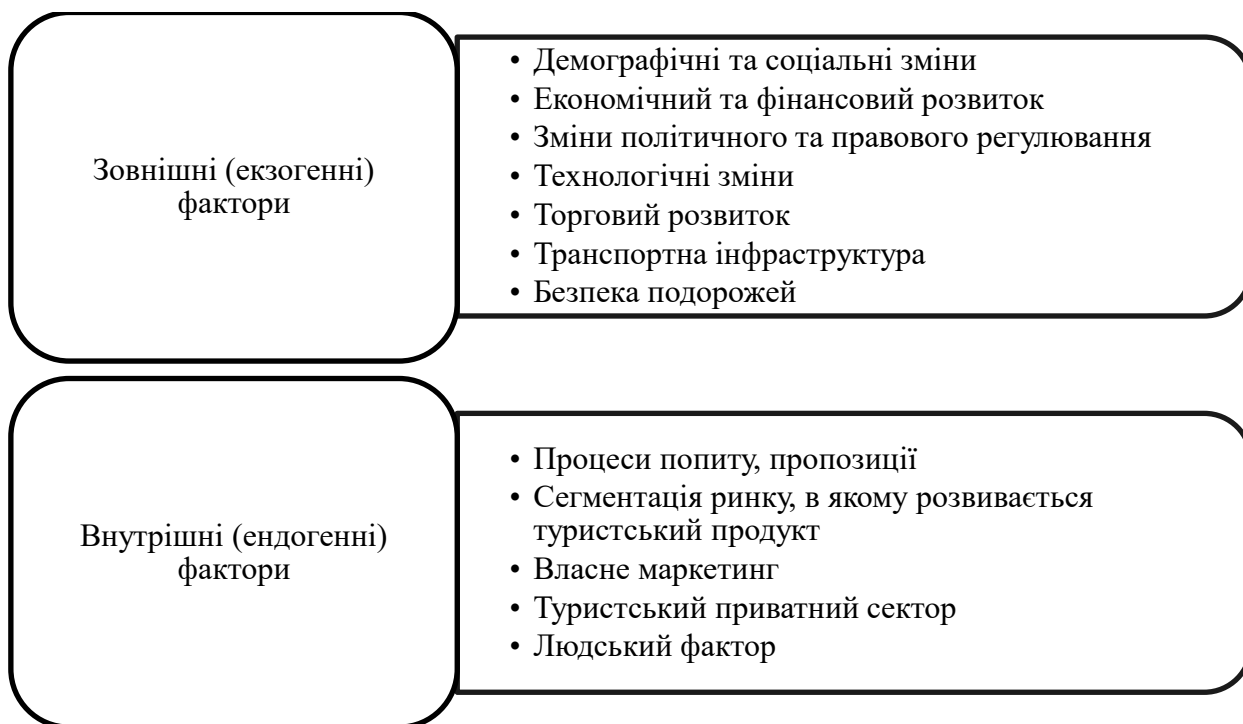

Рис. 1.3. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на туризм

Джерело: складено автором на основі [16, с. 28]

Перераховані вище фактори, в свою чергу, підрозділяються на екстенсивні, інтенсивні й стримуючі (негативні).

До екстенсивних факторів відносять: зростання чисельності робітників, збільшення кількості залучених до обороту матеріальних ресурсів, будівництво нових об'єктів туризму з технічним рівнем існуючих.

Інтенсивні фактори: підвищення кваліфікації персоналу, розвиток професійно-кваліфікаційної структури; технічне удосконалення матеріальної бази за рахунок впровадження досягнень і результатів науково-технічного прогресу, включаючи реалізацію цільових програм покращення культури і якості обслуговування, індустріалізації, технологізації і комп'ютеризації туризму, раціональне використання наявних матеріальних ресурсів, об'єктів, маршрутів, тощо [16, с. 28].

До стримуючих факторів, що впливають на розвиток туризму негативно, відносяться: кризи, мілітаризація економіки, зростання зовнішньої заборгованості, політична нестабільність, зростання цін на предмети споживання, безробіття, фінансова нестабільність, зменшення обсягів споживання, несприятливе екологічне становище, банкрутство туристських підприємств, невиконання турфірмами своїх зобов'язань та ін. [16, с. 29].

Особливе місце серед факторів, що впливають на розвиток туризму, має фактор сезонності. Залежно від сезону обсяг туристської діяльності може зазнавати значних коливань.

Функції туризму подані на рис. 1.4.

Функція відпочинку	• Вона пов'язана із задоволення потреб відновлення фізичних і психічних сил
Функція оздоровча	• Вона пов'язана з покращенням стану здоров'я в результаті туристичних виїздів, відвідування санаторіїв
Функція виховна	• Вона стосується сукупності впливів і діяльності, спрямованої на формування розвитку людини (туриста) в процесі туристичного виїзду
Функція економічна	• Виникає з факту, що туризм є, зокрема, чинником економічного розвитку територій туристичної рекреації
Функція навчальна	• Наприклад пізнавальна, освітня вона пов'язана з пізнанням світу, набуванням досвіду
Функція охорони природи	• Виникає з охорони об'єктів природної спадщини для розвитку туризму (наприклад, національних парків) а також формування екологічної свідомості серед туристів
Функція політична	• Через формування іміджу країни за кордоном
Функція містоформуюча	• Вона виникає з процесу туристичної урбанізації і розвитку міст
Функція етнічна	• Вона супроводжує приїзд осіб (емігрантів або їх нащадків) до країни предків

Рис. 1.4. Функції туризму

Джерело: складено автором на основі [16, с. 35-36]

Туризм, з огляду на достатньо тривалий і складний процес формування, дуалістичний зміст, зростаючу комунікативну роль у міжнародних відносинах, виконує в сучасному суспільстві різнопланові функції

Сучасний світовий туризм перетворюється на глобальний чинник розвитку цивілізації, всіх її складових частин – економіки, соціальної сфери, духовної культури. Туризм виступає як надзвичайно багатий за змістом і розмаїтий за проявами соціальний феномен. Своїми функціями – світоглядною, культурно-пізнавальною, соціальною, комунікативною, інтегративною, рекреаційною – він істотно впливає на людину, її ціннісні орієнтації, процеси самопізнання і самовдосконалення. Розбудова індустрії туризму та розвиток національного ринку туристичних послуг позитивно позначиться на соціально-економічному становищі будь-якої держави.

1.2. Історико-культурна спадщина як елемент сфери туризму

Історико-культурна спадщина відіграє величезну роль у розвитку туризму. Для багатьох регіонів його використання стає однією з реальних можливостей економічного, суспільного та культурного підйому. Воно збільшує привабливість регіонів, сприяючи розвитку міських служб, інфраструктури, культурних організацій.

Незважаючи на те, що практично будь-яку інформацію можна отримати з друкованих видань, художньої літератури та інших джерел, старіє стара істина: «Краще один раз побачити, ніж сто почути».

Культурний потенціал регіону виражений у його історичній спадщині.

Наявність унікальних історичних об'єктів може визначити успішний розвиток туризму у регіоні. Знайомство з історико-культурними об'єктами це найсильніший спонукальний туристський мотив. Будучи найсильнішим спонукальним туристичним мотивом, історико-культурний туризм також сприяє розширенню ресурсів для залучення туристів.

Міжнародні та національні організації, що працюють у туристичній сфері, трактують поняття історико-культурної спадщини по-різному. Однак, вони єдині в думці, що історико-культурна спадщина несе в собі накоплену попередніми поколіннями сукупність культурних, духовних, ментальних цінностей, для збереження культурного та природного генофонду Землі та її подальшого розвитку.

Найбільш значущим міжнародним документом, що зачіпає проблематику спадщини вважається «Конвенція про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини» 1972 [16, с. 48]. У ньому поняття «культурна спадщина» розглядається як три групи категорій об'єктів:

Перша група-пам'ятники. Вона включає твори архітектури, елементи або структури археологічного характеру, монументальної скульптури і живопису, написи, печери та групи елементів, які мають визначну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва або науки.

Друга група-ансамблі. Під ансамблями розуміються групи ізольованих чи об'єднаних будов, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких представляють видатну універсальну цінність з погляду історії, мистецтва чи науки.

Третя група - визначні місця. До них відносяться твори людини або спільні твори людини і природи, а також райони зони, що включають археологічні пам'ятки, які представляють видатну універсальну цінність з погляду історії, естетики, етнології або антропології.

Нематеріальна культурна спадщина в Конвенції 1972 р. В офіційних документах воно з'являється пізніше, 2003 р. з виходом Конвенції ЮНЕСКО «Про охорону нематеріальної культурної спадщини»[16, с. 49]. Вона визначає нематеріальну культурну спадщину як різноманітні прояви народної традиційної культури – фольклорну творчість, особливості ведення побуту, народні художні промисли тощо. Головною особливістю нематеріальної культурної спадщини є неможливість її кількісного і відсоткового визначення

ступеня її збереження, але у разі об'єднаним природним чинником. Природна спадщина може бути:

- природними пам'ятниками, створеними фізичними та біологічними утвореннями чи групами таких утворень. Природні пам'ятки повинні мати видатну універсальну цінність з погляду естетики чи науки;
- геологічними та фізіографічними утвореннями, що являють собою строго обмежені зони, ареали проживання біологічних видів, що мають визначну універсальну цінність з точки зору науки або збереження;
- природними пам'ятками. Місцями або строго обмеженими природними зонами, що мають явну універсальну цінність з точки зору науки, збереження або естетики.

Головна мета «Конвенції про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини» – залучення сил світової спільноти для збереження унікальних об'єктів культури та природи. На той час світова спільнота прийшла до єдиної думки, що збереження та підтримка спадщини є не тільки завданням однієї держави, а всього міжнародного співтовариства. Ця конвенція підняла дану проблему на новий рівень. У 1975 р. Конвенція була ратифікована 21 державою, протягом чверте віку до неї приєдналося ще 137 держав. На сьогоднішній день загальна кількість держав, що є прихильниками Конвенції, перевищила 160. Через два роки після утворення в 1976 році Комітету та Фонду Світової Спадщини – фонду видатних пам'яток культури та природи, перші культурні та природні об'єкти були включені до його списку.

В ході всієї історії людства люди обмінювалися культурним досвідом, ідеями, цінностями та товарами через мистецтво, торгівлю та міграції. Культурне самовираження народу завжди викликає інтерес. Природна допитливість туриста щодо різних куточків світу утворюють одне із найбільш сильних спонукальних туристських мотивів. Об'єкти, відвідувані туристами, сприяють їхньому духовному збагаченню, розширенню кругозору.

Історико-культурний потенціал країни є одним із головних факторів туризму (рис. 1.5).

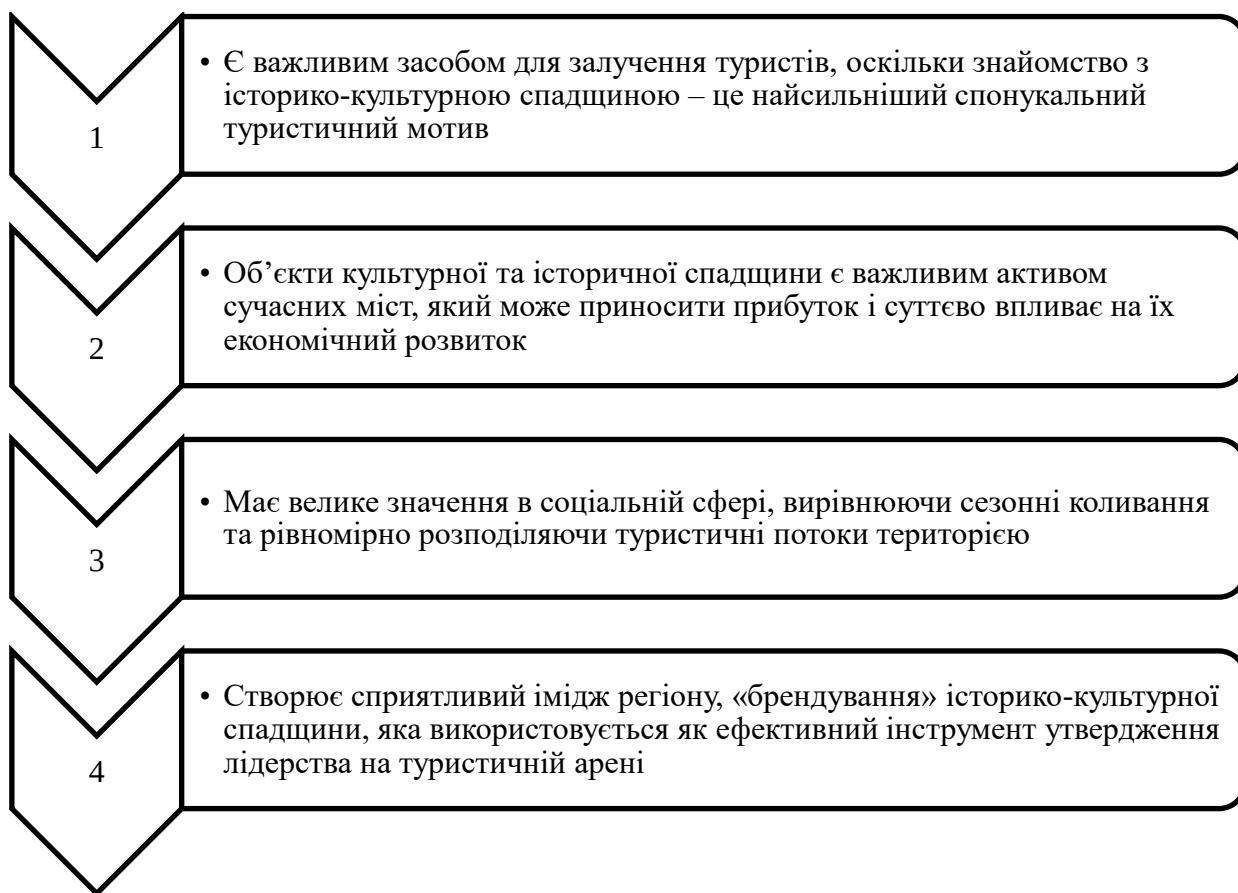

Рис. 1.5. Історико-культурний потенціал країни

Джерело: складено автором на основі [16]

І нарешті, культурно-історичні центри не тільки приносять доходи регіону, але дає місцевому населенню основу пишається своєю унікальною спадщиною та надає можливості ділитися ним з туристами.

Завдяки історико-культурній спадщині, регіон може отримати сприятливий імідж на ринку. Елементи та фактори культури можуть бути каналами розподілу інформації про туристичні можливості місцевості. Успіх розвитку туризму залежить лише від матеріально-технічної бази, а й від унікальності історико-культурної спадщини.

Для організації культурно-пізнавального туризму мінімальний асортимент ресурсів може представити будь-яка місцевість, а для масового розвитку потрібне концентрування об'єктів історико-культурної спадщини, серед яких виокремлюють наступні (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Об'єкти історико-культурної спадщини, які необхідні для розвитку культурно-пізнавального туризму

Джерело: складено автором на основі [16, с. 65]

Одна з основних ролей створення історичної пам'яті народу належить місту. Міста як місця зосередження культури, економіки та політики країни та регіонів формують туристичний ринок першого класу туристів. Їхня роль в історико-культурному туризмі постійно зростає, вони виконують політичні, економічні, науково-освітні, транспортні, інформаційні, культурні та туристичні функції. Більшість міст характерна тенденція послідовного посилення туристичних функцій. Міста, як туристичне цільове, в першу чергу, повинні мати власний стиль [51].

Пошук культурно-історичної спадщини стає найважливішим способом регенерації міст та міського суспільства. Місто перетворюється на унікальну історичну цінність незалежно від давнини і визнаності культурно-історичних цінностей, що містяться в ньому. Історичність сучасного міста формується з:

- цінностей давнього минулого;
- пріоритетів нової історії;

– цінностей історичного майбутнього.

Набір цінностей дедалі більше поширюється сам спосіб життя городян у різні історичні періоди. Так, все частіше трапляються реконструкції історичного побуту в різних районах характерної історичної забудови. Більше того, реконструкція історичного побуту та усвідомлення його цінності призводять до появи нових муніципальних утворень – креативних кластерів. Креативні кластери - це самоокупні внутрішньоміські вкраплення тематичного довкілля як ретроспективного, і футуристичного (модельного) характеру. Сама назва таких міських новоутворень передбачає постійну творчість їхніх мешканців, багато в чому спрямовану залучення до нього туристів. Виникнення кластерів веде до перетворення самих міст, дедалі більше залучаючи його до процесів міського розвитку. У ряді випадків міста, особливо малі та середні, перетворюються на креативні чи тематичні (містечка авіаторів, пенсіонерів, студентські, туристичні, рекреаційні), у яких ледь частка мешканців задіяна у креативній індустрії [51].

Класифікація об'єктів історико-культурної спадщини подана в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація об'єктів історико-культурної спадщини

Тип	Характеристика
1	2
Археологічні	Рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскальні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під землею поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації;
Історичні	Будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів;
Об'єкти монументального мистецтва	Твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями);

Продовження табл. 1.1

1	2
Об'єкти архітектури та містобудування	Окремі архітектурні споруди, а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей;
Об'єкти садово-паркового мистецтва	Поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами
Ландшафтні	Природні території, які мають історичну цінність;
Об'єкти науки і техніки	Унікальні промислові, виробничі, наукововиробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей

Джерело: складено автором на основі [51]

Культурно-історичні ресурси є спадщиною минулих епох суспільного розвитку. До культурно-історичної спадщини слід відносити суспільно визнані матеріальні та духовні цінності, що зберігаються суспільством для підтримки соціальної та етнічної ідентичності, а також передачі наступним поколінням.

Культурно-історичні об'єкти поділяються на матеріальні та духовні. Матеріальні охоплюють сукупність засобів виробництва та інших матеріальних цінностей суспільства на кожній історичній стадії його розвитку, а духовні - сукупність досягнень суспільства в освіті, науці, мистецтві, літературі, в організації державного та суспільного життя, праці та побуту.

Серед культурно-історичних об'єктів провідна роль належить пам'ятникам історії та культури, які відрізняються найбільшою привабливістю і на цій основі є головним засобом задоволення потреб пізнавально-культурного туризму. Залежно від їх основних ознак історико-культурні ресурси поділяються на шість основних видів:

1. Культурні, інтерес до творів образотворчого та інших видів мистецтва, до фольклору, народного промислу, відвідування фестивалів.

2. Історичні, інтерес до історії країни, відвідування історичних пам'яток та пам'ятних місць, тематичних лекцій з історії.

3. Археологічні, інтерес до археології країни, відвідування пам'яток давнини, місць розкопок.

4. Релігійні ресурси, інтерес до релігії, відвідування культових споруд, місць паломництва, знайомство з релігійними звичаями, традиціями, ритуалами та обрядами.

5. Етнографічні - інтерес до культури народу, об'єктів, предметів та явищ етнічної культури, побуту, мови, костюма, етнічної творчості.

6. Екологічний вигляд – пам'ятники ландшафтної архітектури [51].

Культурні ресурси - до них відносяться твори монументального, образотворчого, декоративно-ужиткового та інших видів мистецтва, а також події, пов'язані з розвитком культури та побуту народів, з життям видатних людей держави. Складають твори художників, архітекторів, музикантів, письменників, учених, майстрів народної творчості – сукупність цінностей, що дають сенс існуванню людини. Воно охоплює як матеріальні, і нематеріальні твори, що виражають творчість народу, його мову, звичаї, вірування багатство. В основному відвідують туристи фестивалі, вистави, театри, пам'ятники та музеї [51].

Народні промисли історично ставляться до найдавніших видів мистецтва. Деякі види художніх промислів зародилися в церковному мистецтві та у дворянській поміщицькій культурі. У селянському побуті беруть свій початок ручне візерункове в'язання, ткацтво і вишивка.

Ремесла традиційно були представлені і в монастирях: ковальська справа, столярна, теслярська - у чоловічих, там же іконопис та ювелірна справа, у жіночих займалися художньою вишивкою, створювали вишиті ікони, пелени, повітря (покривало) та ін.

Роль народних промислів у культурному потенціалі туризму надзвичайно велика. Центри народного мистецтва - це об'єкти пізнавального туризму, а й основа сувенірної промисловості.

Історико-архітектурні – це архітектурні ансамблі та комплекси, історичні центри, квартали, площі, вулиці, залишки стародавнього планування та забудови міст та інших населених пунктів, споруди цивільної, промислової, військової, культової архітектури, народної архітектури. А також пов'язані з ними твори монументального, образотворчого, декоративно-ужиткового, садово-паркового мистецтва, приміські ландшафти [51].

Археологічні ресурси – це пам'ятники археології є не лише цільовими місцями роботи спеціалістів, а й цікавими місцями для масових туристів. До об'єктів археології відносяться пам'ятники людської цивілізації та соціально-економічної культури, стародавні міста, руїни стародавніх міст, пам'ятники військової культури: фортеці, оборонні стіни та вали, місця битв та битв тощо. Археологічні розкопки є музеями «під відкритим небом», мають велику цінність для пізнання еволюції людської культури, і тому мають велику перевагу для залучення туристів. Такі пам'ятки людської культури є високою історико-культурною цінністю.

Релігійні ресурси – це культові об'єкти, найчастіше – монастирі та святі місця. Багато монастирів є визначними пам'ятками архітектури. Віруючі люди, які відвідують святі місця, поклоняються місцевим святам, можуть брати участь у богослужіннях. При цьому екскурсантів знайомлять з історією монастиря, зі священнослужителями, які прославили обитель своїми діяннями, з архітектурою та іншими художніми перевагами культурного комплексу.

Етнографічні ресурси - це етнографічна спадщина, що залучається до туристичних маршрутів, представлена двома видами. Це або музейні експозиції в краєзнавчих музеях, музеях народного побуту та дерев'яного зодчества, або існуючі поселення, що зберегли особливості традиційних форм господарювання, культурного життя та обрядів, властивих даній місцевості. Музейні експозиції містять колекції народних костюмів, предметів селянського побуту та народної творчості, характерних для населення певних регіонів. Вони знайомлять туристів із історичним минулим [51].

Цікавий етнографічний матеріал є місцями розселення малих народів. Так можна познайомитися зі своєрідною культурою, різноманітними формами жител (чуми, вігвами, саклі та інші), обрядами, традиціями.

Екологічні ресурси – створення пам'яток ландшафтної архітектури. Місця, розташовані в оточенні мальовничого ландшафту або з яких відкриваються чудові краєвиди, можуть звернути ці речі в капітал, якщо їх свідомо охоронятимуть та розвиватимуть. Створення природно-історичних парків має сприяти порятунку найцінніших пам'яток культури та історії як цілісних архітектурно-ландшафтних та культурних комплексів. Необхідно здійснювати охорону та відновлення пам'яток культури та історії рукотворного, природного та традиційного ландшафтів, які також розглядаються як неминущі історичні цінності, національне надбання.

Подані типи історико-культурного туризму формують ядро культури туристичних центрів. Дані тенденції диверсифікації культурного туризму демонструють розширення спектру мотивацій у рамках культурного туризму та спеціалізацію інтересів мандрівників з різних аспектів культур та культурної спадщини відвідуваних ними територій.

Розглянувши культурно-історичний потенціал, бачимо величезну роль історичної спадщини у розвитку внутрішнього туризму. Історико-культурні об'єкти, будучи найсильнішим спонукальним туристичним мотивом, також сприяють розширенню ресурсів залучення туристів. Історико-культурний туризм не тільки приносить прибуток регіону, а й дає підстави пишатися своєю спадщиною. Однак необхідно здійснювати охорону та відновлення пам'яток культури та історії.

1.3. Світовий досвід використання історико-культурної спадщини в туризмі

Культурний туризм розповсюджується по всьому світу. Це важливий стимул для підтримки збереження спадщини, збереження культурного самовираження та сприяння економічному розвитку. Згідно з дослідженнями UNWTO, близько 40% мандрівників зараз називають себе «культурними мандрівниками». Зростаючий попит і інтерес до культурного туризму створює багато можливостей і проблем для політиків і практиків [66].

За прогнозами аналітиків, очікується зростання частки культурно-пізнавального туризму в світі до 2025 року, з темпами зростання на рівні 16,41% щороку та у 2025 р. об'єм ринку культурно-пізнавального туризму буде становити 3,76 \$ млрд. Найвищий темп зростання очікується у Європі – 37,13%. Таким чином, очікується що ринок культурно-пізнавального туризму в Європі відкриє значні бізнес-можливості для продавців протягом прогнозованого туризму [66].

На сьогодні до ключових ринків культурно-пізнавального туризму входять: Італія; Китай; США; Німеччина; Індія [66].

Європа є одним з лідерів щодо використання історико-культурної спадщини в сфері культурно-пізнавального туризму. Об'єкти історико-культурної спадщини є цінним скарбом, вони вимагають високого рівня консервації, збереження та реставрації. Використання об'єктів історико-культурної спадщини в сфері туризму, особливо тих, знаходяться у віддалених районах може бути нелегким завданням та потребує комплексного підходу.

Більше того, відповідальний спосіб поводження з культурною спадщиною у віддалених районах може допомогти подолати безробіття, бідність, втрату біорізноманіття та культурного різноманіття в Європі.

В світі, та в Європі зокрема, розвитком та поширенням культурно-пізнавального туризму займаються різні організації (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Міжнародні організації та сфера їх діяльності у використанні та
поширенні історико-культурного та культурно-пізнавального туризму

Організація	Сфера діяльності
Рада Європи	У сфері культурної спадщини Рада Європи прагне сприяти різноманітності та діалогу через доступ до спадщини, щоб сприяти розвитку почуття ідентичності, колективної пам'яті та взаєморозуміння всередині та між громадами.
Європейська комісія	Європейська комісія заохочує культурний туризм через взаємодію культури та туризму, популяризацію культурної спадщини як вираження ідентичності, сталого культурного розвитку та заохочення міжкультурної самобутності.
Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)	Зміцнює міжнародне співробітництво в галузі культури, в тому числі через культурний туризм як спільну основу міжнародного взаєморозуміння. Пропагуючи культурну спадщину та рівну гідність усіх культур, ЮНЕСКО зміцнює зв'язки між націями. Він сприяє науковим програмам і політикам як платформі для розвитку та співпраці. Виступаючи як лабораторія ідей, вона допомагає країнам прийняти міжнародні стандарти та керує програмами, які сприяють вільному потоку ідей та обміну знаннями. Культурно-туристичні проекти здійснюються у співпраці з різними місцевими установами.
Всесвітня туристична організація UNWTO	UNWTO - це агентство ООН, відповідальне за сприяння розвитку стійкого та загальнодоступного туризму. Будучи провідною міжнародною організацією в галузі туризму, UNWTO сприяє розвитку туризму як драйверу економічного зростання, інклюзивного розвитку та екологічної стійкості, а також пропонує лідерство та підтримку сектору у просуванні знань та туристичної політики у всьому світі.
ICOMOS	Глобальна неурядова організація, пов'язана з ЮНЕСКО працює з метою сприяння збереженню, охороні, використанню та покращенню об'єктів культурної спадщини через знання та пропаганду. Його основна діяльність у сфері культурного туризму полягає в тому, щоб сприяти і заохочувати розвивати культурний туризм

Джерело: складено автором на основі [65, с. 18-20]

Кожна з цих організацій має свою окрему програму з використання історико-культурної спадщини та розвитку і просуванню культурно-пізнавального туризму (Додаток А).

В світі величезна кількість різних пам'яток, природних та рукотворних, які є спадщиною всього людства. Ці пам'ятки мають видатну універсальну цінність та згруповані в культурні, природні та змішані об'єкти. Всі ці об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО є важливими туристичними пам'ятками. ЮНЕСКО відповідає за список об'єктів, які відображають культурну та

природну цінність для всього світу. Рішення щодо включення того чи іншого об'єкту в Список Всесвітньої спадщини приймає ЮНЕСКО за участю запрошених експертів. Після включення в Список об'єкт переходить під захист міжнародного права, а ЮНЕСКО слідкує за його збереженням. Також, дана організація залишає за собою право виключення об'єктів із Списку по тим чи іншим причинам.

В світі одним з найбільш відвідуваних об'єктів ЮНЕСКО вважається Заборонене місто в Китаї. Це один з найбільш відвідуваних об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в світі, щороку сюди приїждять більше ніж 15 млн. відвідувачів (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Заборонене місто, Китай

Джерело: [5]

Заборонене місто є палацовим комплексом, який використовувався в династії Мін в 1420 до кінця династії Цин в 1912 році. Він був будинком для імператорів та сімей і був політичним та культурним центром китайського уряду. Заборонене місто було збудовано між 1406 та 1420 роками на території 180 гектарів і складається лише з 980 будівель. Палац вплинув на більшість архітектурного розвитку в Східній Азії. На території наразі знаходиться Палацовий музей, який відкрито для публіки [5].

Ще одним об'єктом історико-культурної спадщини ЮНЕСКО, який є доволі популярним серед туристів є Лондонський Тауер, який став символом не

лише Лондона, а й усієї Великобританії. Він займає особливе місце в британській історії, тому зараз Тауер - одна з найбільш відвідуваних архітектурних та історичних пам'яток світу (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Лондонський Тауер, Великобританія

Джерело: [5]

По суті Тауер - це фортеця. Вона стоїть на північному березі Темзи, є однією з найстаріших споруд Англії та історичним центром Лондона. Історія цієї фортеці неоднозначна, спочатку її будували як оборонний замок, а згодом вона служила і зоопарком, і монетним двором, і арсеналом, і в'язницею, і обсерваторією, і сховищем королівських коштовностей. Побудований Тауер був у 1078 році, а у 1190 у фортецю заточили першого в'язня. У цій в'язниці для високопоставлених людей та монарших осіб відбулося всього 7 страт, серед жертв дружини Генріха VIII Анна Болейн та Кетрін Говард, а також «королева дев'яти днів» Джейн Грей. З перших років свого існування Тауер почав обростати всілякими чутками та легендами. Деякі з них можна почути під час екскурсій цією знаменитою фортецею [5].

Ватикан, Італія. Місто-державу Ватикан має довгу історію та величезне значення для всього світу. Скільки часу триває історія Ватикану – спірне питання. Ці землі було заселено ще період Стародавнього Риму. Коли у свої права вступило християнство, тут імператор Костянтин велів збудувати базиліку. Історію Ватикану можна відраховувати з цієї позначки, а якщо не з

неї, то з 64 року, коли був розіп'ятий Святий Петро. На цьому місці було збудовано папську державу у VIII столітті, проте потім її ліквідувало Італійське королівство. Однак офіційно Ватикан був визнаний суверенною автономією лише 1929 року, коли Беніто Муссоліні вирішив раз і назавжди прояснити питання щодо статусу цієї державної освіти. Сюди прагнуть потрапити люди з усього світу, торкнутися католицьких святинь, послухати проповідь (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Ватикан, Італія

Джерело: [5]

Над створенням «сучасного» вигляду Ватикану працювали Рафаель, Мікеланджело, Берніні, Мадерна. Ватикан, перлина архітектурного генія людської цивілізації. На невеликій площі Ватикану знаходиться така кількість музеїв та шедеврів світового мистецтва, що на їх огляд спокійно можна витратити кілька днів особливо з урахуванням великої кількості туристів та довгих черг [5].

Версальський палацово-парковий комплекс, Франція. Серед визначних пам'яток Франції особливе місце посідає Версальський палац. Його будівництво почалося у другій половині 17 століття за наказом Людовіка XIV, протягом сотень років прекрасний Версаль залишався резиденцією французьких королів. Прекрасний палац вражає своїми масштабами та розкішню оформлення, кожна деталь його інтер'єру є справжнім витвором мистецтва. Одна з найцікавіших особливостей історії Версаля пов'язана з тим,

що донині збереглися всі рахунки, так чи інакше пов'язані з будівництвом палацу (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Версальський палацово-парковий комплекс, Франція

Джерело: [5]

Сума, витрачена на будівництво, за сучасними оцінками, просто неймовірна, вона становить 259,6 мільярда євро. Майже половина цієї суми була витрачена на внутрішнє оздоблення палацу. Щоб оцінити красу одного з найрозкішніших палаців Європи, потрібно витратити кілька годин. Кожен зал палацу рясніє різноманітним антикварним прикрас та творів мистецтва, а деякі зали просто вражають шикарною обробкою стін та стелі [5].

Афінський акрополь, Греція. Найвідомішою і найвідомішою пам'яткою Греції є Афінський акрополь. Він є скелястим острогом, висота якого становить 156 метрів, на пологій вершині пагорба розташовуються унікальні стародавні споруди. Перші укріплювальні споруди на пагорбі були збудовані ще за доби правління першого короля Афін Кекропса, на честь якого і отримали свою назву. Пізніше, в мікенський період, акрополь став царською резиденцією, його масштаби були значно розширені, а споруди максимально укріплені. Будівництво на території акрополя безперервно велося протягом сотень років, особливу увагу істориків та культурологів античний пам'ятник привернув у 19 столітті після проголошення незалежності Греції (рис. 1.11).

Рис. 1.11. Афінський акрополь, Греція

Джерело: [5]

У цей час розпочалася тривала реконструкція пам'ятника, під час якої було відновлено старовинні храми та ліквідовано всю забудову пізнішого періоду. Під час робіт на території акрополя виявили й унікальні античні статуї. Всі вони були перевезені до різних музеїв, а точні копії статуй сьогодні доповнюють неповторний вигляд акрополя [5].

Стародавнє місто Петро, Йорданія. Петра – це стародавнє місто, перлина Йорданії. Знаходиться за один кілометр від міста Ейлат (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Стародавнє місто Петро, Йорданія

Джерело: [5]

Місто Петра було столицею давньої Набатеїської держави, що виникла у VII столітті до нашої ери. Значна частина архітектурних об'єктів Петра висічена прямо в скелях з червоного пісковика. У давнину місто розташовувалося на перехресті важливих торгових шляхів, що забезпечувало процвітання. Але після відкриття морських торгових шляхів місто занепало. Поступово піски приховували від очей дивовижну архітектуру Петри. Забута на століття, вона була відкрита лише у XIX столітті. Наразі величні споруди стародавньої столиці приваблюють близько півмільйона туристів щороку [5].

У списку Світової Спадщини станом на 2023 рік перебуває 1157 культурних та природних пам'яток у 167 країнах світу, з них майже 500 перебувають у Європі.

Основою для складання європейського рейтингу популярності цих визначних пам'яток серед туристів стали оцінки на сайті TripAdvisor та позитивні відгуки в мережі Twitter за шість місяців 2023 року [47].

Загалом перша десятка виглядає так:

1. Історичний центр Будапешта
2. Старе місто у Любеку
3. Фортеця Тауер у Лондоні
4. Твори Антоніо Гауді у Каталонії
5. Альгамбра, Хенераліфе та Альбасін у Гранаді
6. Палац Шенбрун у Відні
7. Акрополь в Афінах
8. Площа Гранд-Плас у Брюсселі
9. Археологічні зони Помпеї, Геркуланум та Торре-Аннунціата в Італії
10. Кельнський собор [47].

Серед країн Європи за кількістю об'єктів у ТОП-30 перше місце поділили між собою Іспанія та Італія – по чотири об'єкти.

Отже, об'єкти історико-культурної спадщини виступають магнітами для залучення туристів до будь-якої країни світу.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІТАЛІЇ

2.1. Загальна характеристика Італії

Італія - держава на півдні Європи в центрі Середземномор'я, розташована здебільшого на Апеннінському півострові. Країна також займає невелику (північно-західну) частину Балканського півострова, Паданську рівнину, Південні Альпи та низку великих і дрібних островів Середземного моря, серед яких Сицилія та Сардинія. Територія, в основному, горбиста та гірська. З півночі Італію підпирають Південні Альпи, але в півострові розташовані Аппенинские гори. Територія країни перебуває у місці контакту літосферних плит, тому не рідкісні землетрусу. Крім цього, тут розташовано кілька великих вулканів: Етна, Везувій та ін.

Італія на північному заході межує з Францією (протяжність кодону - 488 км), на півночі - зі Швейцарією (740 км) та Австрією (430 км), на північному сході - зі Словенією (232 км). Держава також має внутрішні кордони з Ватиканом (32 км) та Сан-Марино (39 км)» [23] (Додаток Б).

Це країна з найбільшою культурною, історичною та мистецькою спадщиною, колиска однієї з найбільших імперій в історії людства та епохи Відродження [20].

Загальна територія держави становить 302068 км², а населення станом на 30 червня 2022 року становить 58,867 млн. осіб. Столиця країни – Рим [69].

Італія адміністративно поділена на 20 регіонів, серед яких є 5 із спеціальними статутами, і отже, з більшою автономією, це Фріулі-Венеція-Джулія, Сардинія, Сицилія, Трентіно-Альто-Адідже та Валле д'Аоста [20].

Найбільший регіон: Сицилія 25833 км².

Менш великий регіон: Валле д'Аоста 3261 км².

Найбільш населений регіон: Ломбардія 9,964 млн. жителів.

Менш населений регіон: Валле д'Аоста 123,0 тис. жителів.

Регіон з більшою щільністю: Ломбардія 418 мешканців/ км².

Регіон з меншою щільністю: Валле д'Аоста 38 мешканців/км².

Крайні географічні точки Італії:

Північ – Західна Теста Джемелла (Трентіно-Альто-Адідже).

Південь – Пунта Пеше Спада, Лампедуза (Сицилія).

Схід – Капо д'Отранто (Апулія).

Захід – Рокка Бернауда (П'ємонт) (рис. 2.1)

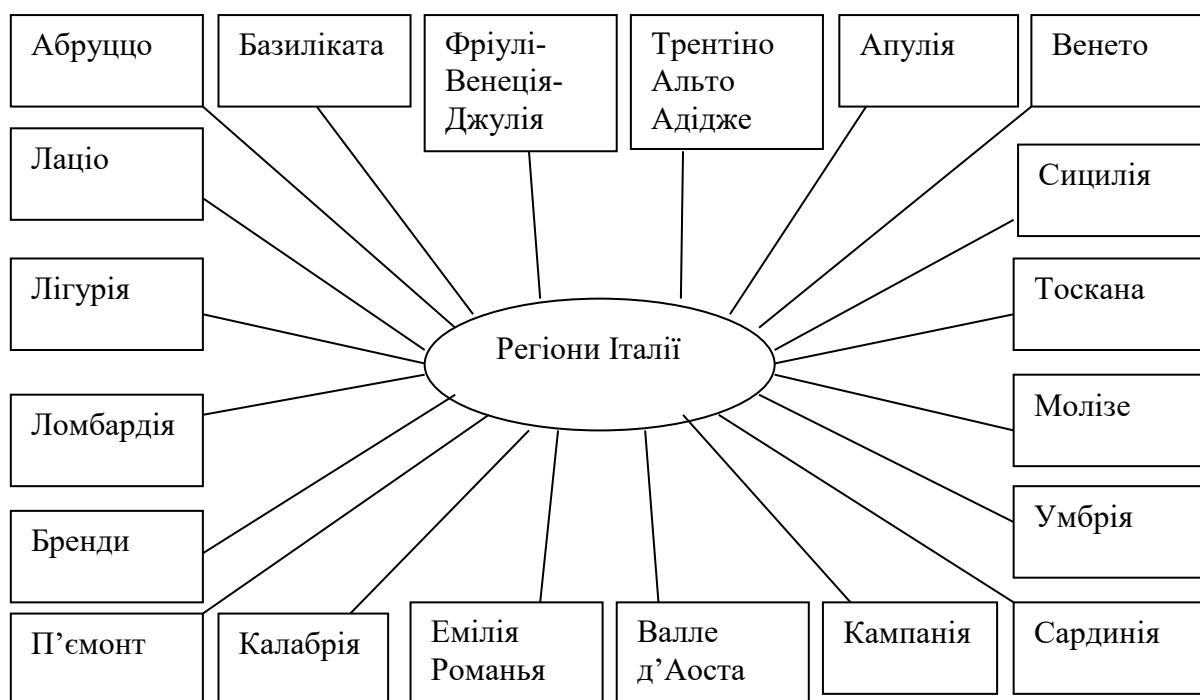

Рис. 2.1. Регіони Італії

Джерело: складено автором на основі [20]

Італія – це унітарна держава. Конституція прийнята 22 грудня 1947 року. Форма правління – парламентська республіка. Голова держави – президент, який обирається на 7 років парламентом на сумісному засіданні палат.

В адміністративному відношенні Італія складається з комун, провінцій, столичних міст та областей, які признаються автономними утвореннями, з власними статутами, повноваженнями та функціями [20].

Умовно Італію можна поділити на 5 регіонів, кожний з яких має свою особливість (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Регіони Італії та їх особливості

Регіон	Особливість
Північно-західна Італія	Це – П'ємонт, Лігурія, Ломбардія, Валле-д'Аоста - найбагатший і найрозвиненіший регіон країни. Тут розташований найбільший порт країни – Генуя, головний фінансовий та діловий центр – Мілан, центр промисловості та технологій – Турін.
Північно-східна Італія	Це - Емілія-Романья, Фріулі-Венеція-Джулія, Трентіно-Альто Адідже та Венето - різноманітний регіон із прекрасною Венецією та одним із головних студентських міст – Болон'я, чарівною Пармою та романтичною Вероною. Тут можна знайти практично все: від гірськолижних курортів та природної краси Південного Тіролю до узбережжя та пляжів.
Центральна Італія	Це - Лаціо, Марке, Тоскана, Абрुццо та Умбрія - дихає історією, культурою та мистецтвом. Тут розташовані найголовніші пам'ятки країни та найвідоміші художні шедеври. Міста тут не потребують представлення: вічне місто - легендарний Рим, колыска епохи Відродження та сучасної італійської мови - Флоренція, старовинні Піза, Лукка та Сієна.
Південна Італія	Це - Апулія, Базиликата, Калабрія, Кампанія та Молізе - південний регіон з неймовірним темпераментом: бурхливий Неаполь, драматичні руїни Помпеї, романтичне узбережжя Амальфі та Капрі.
Острови Сицилія та Сардинія	Це прекрасне море та пляжі, тут розташовані найзнаменитіші курорти Італії

Джерело: складено автором на основі [23]

Італія має величезне за протяжністю узбережжя. Країну омивають наступні моря Середземноморської акваторії: Адріатичне та Іонічне на сході, Тірренське та Лігурійське на заході. Найбільшою річкою є річка По. Великі озера - Гарда, Комо [20].

Завдяки географічним та кліматичним особливостям природа Італії досить різноманітна. На півночі, на схилах Альп, ростуть змішані та хвойні ліси, на узбережжі та півдні субтропічні рослини. Центральна частина країни - це суміш природи субтропіків та помірних широт.

Клімат Італії дуже різноманітний і може у деяких регіонах сильно відрізнятиметься від середземноморського. На більшій частині території літо дуже тепле та сухе, а липень – найспекотніший місяць.

Осінь зазвичай дощова. Зими прохолодні та вологі (звідси часті тумани) на півночі і м'якші на півдні. У провінціях, що у передгір'ях Альп, клімат

гірський. Літо прохолодне, а зима холодна та сніжна. Щоб вибрати найкращий час для відвідування, потрібно зважити кілька факторів: ціни на готелі та харчування, погода, культурні події та сезонна атмосфера. Найвищий сезон – літо. Якщо мета відвідування Італії, полягає у вивченні її чудової культурної та історичної спадщини, то краще вибрати найнижчий сезон – зиму. Найоптимальніший час з точки зору погоди та кількості туристів - квітень-травень та вересень-жовтень.

На світовому ринку Італія позиціонує себе як держава з індустріально розвинутою економікою на півночі країни та аграрним сектором на півдні. Суттєва частина державного капіталу в області промисловості, оскільки галузева структура економіки Італії являє собою державно-монополістичну форму управління. Державний інститут промислової реконструкції – холдинг, об'єднує більше 150 підприємств, у більшості які знаходяться під керівництвом влади. Входить у топ-10 промислових світових економічних груп (рис. 2.2).

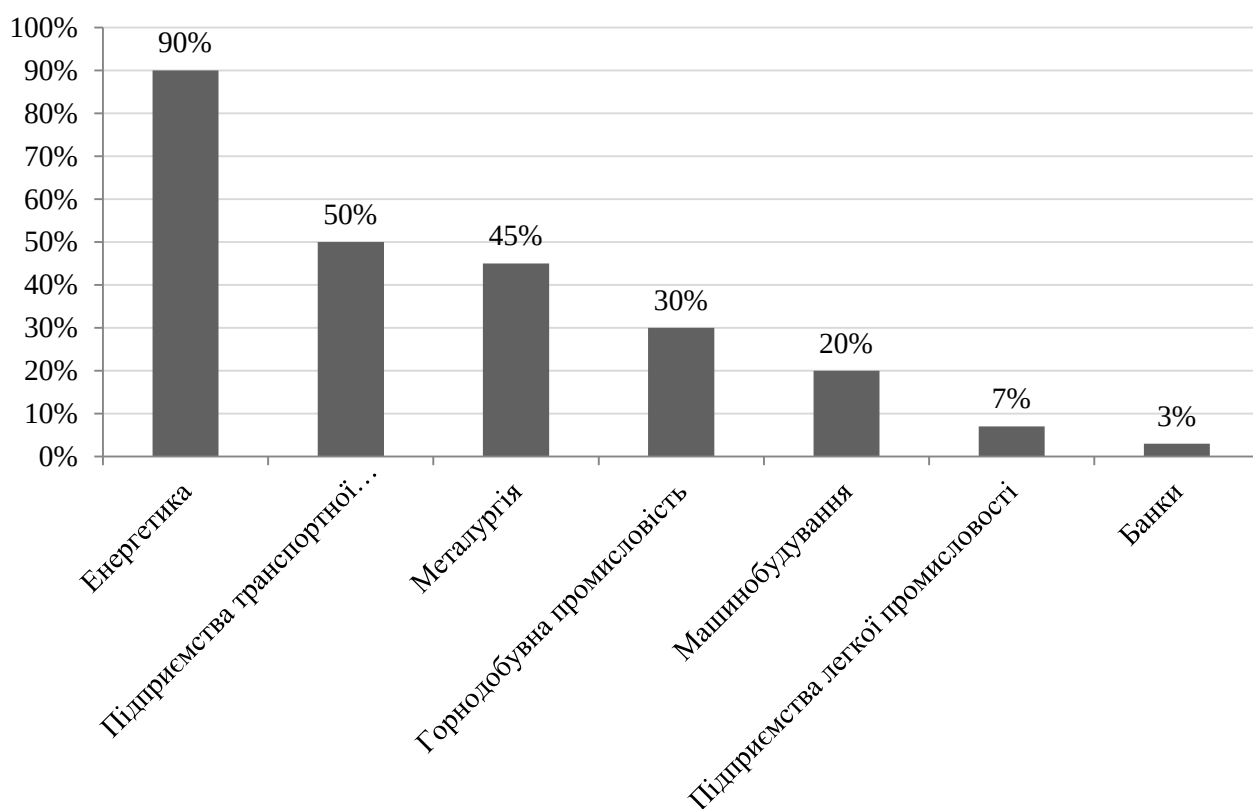

Рис. 2.2. Галузі державного холдингу Італії

Джерело: складено автором на основі [20]

Як видно, з рис. 2.2, енергетика становить 90%, підприємства транспортної інфраструктури – 50%, металургія – 45%.

Італія посідає 8 місце в світовій економіці станом на 2021-2022 роки за даними ООН.

Свята – це особлива сторінка італійського життя. Влаштовуються гуляння, звичайно, з розмахом, піснями, танцями. Свято вшановують італійці Різдво (25 грудня), вважаючи його виключно сімейною урочистістю. Відзначають 8 Березня та 1 Травня. День батька (на честь Св. Джузеппе) проводять 19 березня, через два дні (21 березня) настає День дерева, 1 квітня – День сміху, а День заснування Риму (21 квітня) плавно переходить у День визволення Італії (25 квітня), потім йде День матері (10 травня) і т. д. Італійці не лише чітко знають, а й вшановують дні всіх своїх святих покровителів. Ці дати не є офіційними, але фактично банки, магазини та інші заклади закриті.

Високому рівню економічного розвитку сприяють розроблені федеральною владою програми щодо збільшення доходів від діяльності в сфері туризму, які посідають передові позиції в світі.

Більше 30 млн. іноземців, згідно статистиці, щорічно відвідують Італію. Вони роблять суттєвий внесок до бюджету країни, а також сприяють надходженню в країну іноземної валюти.

Для туристів в країні створені всі умови для комфортного проживання, а оснащення узбережних зон відповідає світовому рівню високо якісного сервісу. Славляться елітним відпочинок такі туристичні зони: Тосканський архіпелаг; Сицилія; Рим; Венеція; Флоренція [20].

Мільйони туристів приваблює значна кількість архітектури: історичні замки; палаці, собори; старовинні площі; церкви.

Італія - країна з найдовшою береговою лінією, з багатокілометровими пляжами та з тисячами великих та малих курортних міст. Адріатична рів'єра - це ділянка узбережжя Адріатичного моря, яка простягається на сотні кілометрів. Адріатична рів'єра розташована на «халяві» італійського «чобота», у північно-східній частині Італії. Адріатична рів'єра включає велику кількість

популярних курортів зі світовим ім'ям, які утворюють єдиний туристичний регіон: Ріміні, Річчіоне, Каттоліка, Червія, Чезенатико, Мілано-Мариттіма, Габичче Маре, Анкона, Пезаро.

Курорти Ріміні та Равенна вважаються недорогими. Вони надають широкі можливості як для спокійного відпочинку, так і для активнішого, для різних категорій туристів (рис.2.3).

Рис. 2.3. Курорт Ріміні (Італія)

Джерело: [36]

Молодий, проте один з найпопулярніших та більш відвідуваних курортів - Річчоне розкинувся на мальовничих берегах Адріатичного моря в регіоні Емілія-Романья, на південь від Ріміні. Для туристів тут пропонують різноманітні готелі, термальні джерела, чудову кухню та активне нічне життя. Також, курорт окрім гарних для відпочинку, широко відомий своїми люксовими бутіками та ювелірними магазинами, серед яких чимало знаменитих брендів. Крім того, близькість таких відомих у всьому світі міст, як Рим, Венеція та Флоренція, надає можливість їх відвідати.

Найпівнічніша частина Адріатичної Рів'єри - Венеціанська рив'єра. Тут найпрестижнішим курортом є Лідо ді Езоло, розташований лише за 35 км від Венеції. Є розваги на будь-який смак: яхт-клуб, школа підводного плавання та серфінгу, верхової їзди, тенісні корти, стадіон для картингу, кегельбан, три величезні луна-парки та чарівний світ аквапарку «Акваландія». Ближче до

півночі відчиняють свої двері дискотеки. Місто досить тихе, позбавлене звичної туристичної суєти, в той же час воно не схоже на «сонне царство».

Трохи далі, за 90 км на північний схід, розташований інший венеціанський курорт – Ліньяно – чудове місце для сімейного відпочинку з дітьми» [35] (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Курорт Ліньяно (Італія)

Джерело: [35]

На території курорту золотий пісок та гарно обладнані пляжі, які простягаються на 8 кілометрів. У місцевих готелях гостям запропонують високий рівень сервісу та незабутні краєвиди на море, ресторани запропонують відвідувачам – вишукану кухню та багатий асортимент італійських вин [35].

На Лігурійському узбережжі найзнаменитіший курорт – Генуя (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Курорт Генуя (Італія)

Джерело: [24]

Відпочиваючи тут можуть поєднати пляжний відпочинок з багатою екскурсійною програмою.

Знаменитим курортом Італії є Сорренто. Він розташований на туфовому узбережжі і відображається в затоці Неаполя, залучаючи туристів та відвідувачів своїми захоплюючими видами та ландшафтом (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Курорт Сорренто (Італія)

Джерело: [56]

Ця область, розкинувшись між зеленими пагорбами та блакитними морями, з давніх-давен є головною пам'яткою південної Італії. Це також ідеальне місце для екскурсій на Капрі, Помпею, Везувій, Позітано.

Італія просто переповнена висококласними гірськолижними курортами. Італійські Альпи простяглися на відстань, що перевищує тисячу кілометрів альпійськими луками, гірськими хребтами з пануючими на них льодовиками, квітучими долинами. Тут знаходиться найвища і найкрасивіша вершина Західної Європи – гора Монблан, біля якої розташований відомий гірськолижний курорт Курмайор [12].

Ще дві чудові снігові вершини - Маттерхорн та Монте Роза височіють на кордоні зі Швейцарією, де привітно приймає туристів знаменитий гірськолижний курорт Червінія. Цей високогірний курорт знаходиться в горах на висоті 3488 м., у мальовничій долині Вальтурнанш, розташований таким чином, що вона з усіх боків захищена горами від холодних північних вітрів [12] (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Гірськолижний курорт Червінія (Італія)

Джерело: [12]

На курорті дуже сприятливі кліматичні умови для активного відпочинку. Різноманітні траси, різної протяжності, катанням на яких можуть насолоджуватися, як новачки так і досвідчені гірськолижники.

У самому серці Доломітових Альп розташований курорт Кортіна-д'Ампеццо, який можна вважати одним із найкращих місць для лижного катання. Зимові Олімпійські Ігри 1956 року проводилися саме тут.

Острів Іскья – є одним з найвідоміших та найбільш відвідуваних в Італії місць для відпочинку та лікування, він розташований у Неаполітанській затоці. Тут достаток гарячих радонових гейзерів, води яких поєднуються з морськими. Купатися можна навіть взимку. На території острова знаходиться термальний парк Сади Еден. Основний профіль захворювань курортів острова - ревматичні та дихальні.

Незалежно від пори року можна відпочити на таких термальних курортах Італії, як Абано Терме (провінція Венето), Монсумано Терме (Пістоя, провінція Тоскана) та К'янчано Терме (Сієна), за 15 км від Падуї і за 48 км від Венеції, біля підніжжя пагорбів Егуане. Поєднання цілющих властивостей мінеральних джерел та близькість історичних центрів Італії додає привабливості до цього курорту.

Дуже вигідне розташування має відомий своїми цілющими джерелами чудовий курорт К'янчіано Терме, що розташований в провінції Тоскана з її

численними виноградниками та оливковими гаями. У туристі є можливість не лише оздоровити організм, але й подивитися на численні історичні та культурні пам'ятки цього дивовижного регіону.

Мілано Маріттима - це курорт, який відомий не лише центрами грязе-водо-і сільолікування. Це справжнє місто-сад з великою кількістю соснових і кедрових гаїв.

Озеро Маджоре розташоване на півночі Італії, на кордоні зі Швейцарією, у провінціях Ломбардія та П'ємонт. На східному березі озера розташувалися численні природні парки, але в західному березі - престижні курорти Стреза, Вербанія, Бавено, біля західного берега зосереджені дуже гарні острова» [46].

«Озеро Гарда розташоване на півночі Італії, в передгір'ях Альп. З північного сходу і північного заходу озеро облямовують низькі гори. Південні береги озера – рівнинні, з сухішим кліматом. На озері є як піщані, і кам'яністі пляжі, на багатьох готельних пляжах обладнані містки. На околицях озера (переважно біля південної його краю) розмістилися різні парки. Уздовж західного узбережжя простягся природний парк, а на східному узбережжі є два заповідники» [46].

Третє озеро, розташоване на північ від країни – Комо (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Озеро Комо (Італія)

Джерело: [46]

Озеро має дивовижний ландшафт, який приваблює багато туристів, а на берегах розташовано безліч вілл. Вода влітку вода в озерах прогрівається до +26С.

Сицилія – найбільший італійський острів. Туристів сюди приваблює чисте, спокійне та тепле море, дуже смачна кухня та багата на ландшафти природа. На півдні острова пляжі піщані, на півночі – піщано-галькові або кам'янисті.

Острів Сардинія знаходиться за 200 км на захід від Італії та за 12 км на південь від французького острова Корсика. Це чудове місце для екологічно чистого та спокійного відпочинку. Більшість острова зайнята природними та археологічними заповідниками. Пляжі піщані з пальмовими та сосновими гаями. Острів Капрі розташований у Тірренському морі, за 5 км від узбережжя Сорренто і за 36 км від Неаполя. Береги острова стрімчасті з численними печерами та мальовничими арками. Море кришталево-прозоре (до глибини 8-10 м). Пляжі переважно скелясті. Острів Іскья розташований у Неаполітанській затоці (у Тірренському морі) за 40 км від Неаполя і 7 км від континенту. Всі пляжі піщані острови, порівняно невеликі [46].

В Італії справжній рай для дайверів. Занурюватись можна практично скрізь. Море в районі Вілласимуса (курорт на острові Сардинія) цікаве навіть для досвідчених підводників, оскільки саме тут покояться 4 корабля, що затонули, є підводні рифи.

Кожен регіон Італії, і навіть, кожне місто Італії пропонують свої традиційні продукти та делікатеси, а також рецепти їх приготування, які мають тисячолітні коріння. Так, наприклад в Лігурії туристам запропонують спробувати відоме лігурійське вино – верментино, а також фокаччу – італійський хліб, який тут подають із сиром та оливками, политий оливковою олією. Тестаролі – стародавній місцевий вид пасти, круглий млинчик, порізаний невеличкими шматочками, подається з песто та тертим сиром. Пансотті – лігурійські равіолі з начинкою із рикоти, шпинату та трав [8].

В Ломбардії туристам запропонують спробувати Оссо Буко – томлену телячу гомілку та ризотто по-міланські, традиційний місцевий рис із шафраном. Полента – страва із кукурудзи, яке в різних частинах Ломбардії готують по-різному (це може бути і гарнір, і десерт). Касуелу – тушковану свинину із капустою [8].

П'ємонт – тут гостям запропонують анчоуси під соусом аль верде – солені анчоуси, які подають із соусом з перцю, оливкової олії, петрушки та інших трав. Ньоккі алла бава – маленькі картопляні галушки під соусом із декількох видів сиру. Болліто мисто по-П'ємонтські – декілька видів відварного м'яса з різними соусами [8].

Тоскана – вина з цього регіону Італії не потребують реклами, вони досить витончені та вишукані, проте страви є доволі простими. Так гостям запропонують скоштувати Флорентийський стек – кусок відбірної яловичини, який має ароматну скоринку, а всередині м'яс є дещо сирим. Риболліта – відома тосканська юшка із овочів, бобових та черствого хлібу. Кантуччі – відомі італійські бісквіти із мигдалем або шоколадною крихтою [8].

Сицилія – головний секрет сицилійської кухні в самих різноманітних традиціях та рецептах, які привозили сюди завойовники із всього світу – греки, араби, французи, іспанці. Гостям тут запропонують скоштувати пасту алла сициліана – спагеті з соусом із сардин, каперсів, кедрових горішків та гіркого перцю. Ризо аль форно – рис, запечений в м'ясному соусі, з шинкою, моцарелою та пармезаном. Каннолі – відомий місцевий десерт, вафельні трубочки з кремовою начинкою з рикоти. Сицилія відома також своїми солодкими винами – Мускато, неро д'Авола, Марсала [8].

Загалом, італійська кухня та вина нікого не залишать байдужими.

До основних визначних пам'яток входять гондоли – човни, водне таксі. Вони катають туристів міськими каналами Венеції. Приїжджі відвідують Ватикан, Сан-Марино – самостійні держави, які мають тісний економічний зв'язок з Італією. Поряд з елітним відпочинком розвиваються зони: для кемпінгу; морські; гірськолижні.

Є люди , які приїзять в Італію лише для того, щоб придбати елітний, брендів одяг та аксесуари від знакових світових виробників. Купують тут одяг і для перепродажу представники торгівлі з інших держав.

Варто також зазначити, що із 7 головних театрів Європи, 2 знаходяться в Італії. І вони посідають одні з перших позицій: Королівський театр «Сан-Карло» в Неаполі та славетна Ла-Скала в Мілані. В Італії проходить найстаріший міжнародний Венеціанський кінофестиваль.

Отже, Італія – це країна яка пропонує туристам безліч місць та розваг, приваблюючи своєю культурою, історичними пам'ятками, природою, неперевершеною кухнею.

2.2. Дослідження історико-культурної спадщини Італії

В Італії сотні популярних міст, які варто відвідати. Майже коне місто може похизуватися цікавими пам'ятками та багатою історією. У табл. 2.2 подано ТОП-10 місць Італії, які варто відвідати кожному туристу.

Таблиця 2.2

ТОП-10 міст Італії для

№	Місто	Коротка характеристика
1	Рим	Столиця Італії та одне із стародавніх її місць. Місто, де історія майже затаїлася на вулицях, а пам'ятки давно стали символами всієї країни
2	Венеція	Одне із самих романтичних міст світу. Унікальне місто з каналами мостами, гондолами та дивовижною архітектурою
3	Флоренція	Колиска Відродження, місто, де народилися Леонардо да Вінчі, Данте, Мікеланджело та ще десятки геніїв.
4	Мілан	Одна із столиць світової моди. Це місто дуже люблять шанувальник шопінгу
5	Неаполь	Столиця італійського півдні. Стародавнє місто з південним темпераментом та батьківщина піци
6	Верона	Одне із самих романтичних міст в Італії, в якому можна доторкнутися до історії та відчути себе героями Шекспіра
7	Болон'я	Гастрономічна столиця країни, місто молоді, культури та мистецтва
8	Піза	Одне із найпопулярніших міст Тоскани із відомою падаючою вежею
9	Турін	Перша столиця Об'єднаної Італії, місто промисловості та технологій
10	Генуя	Місто із багатою історією та значною кількістю пам'яток

Джерело: складено автором на основі [69]

Варто також відмітити і такі цікаві місця , як:

- Озеро Гарда і Комо, а також перлина доломітових Альп - Браїєс.
- Італійські Альпи та Південний Тіроль – мальовнича природа та приголомшливі гори.
- Амальфі - скелясте узбережжя з красивими містечками.
- Чінкве Терре - чарівні приморські містечка на узбережжі Лігурії.
- Помпеї та Геркуланум – руїни стародавніх міст, знищених під час виверження Везувію.
- Сардинія - приголомшливі пляжі та морські пейзажі [69].

Італія – це найбагатша скарбниця шедеврів світової культури – архітектури, образотворчого мистецтва, пам'яток історії, античності, середньовіччя, відродження. Італія має стільки пам'яток, скільки не має жодна країна в світі. У країні зосереджено близько 60% культурних цінностей Європи, практично кожне італійське місто являється собою справжній музей історії просто неба. На території країни розташовано 51 об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (Додаток В).

Рим називають «Вічним містом». Точніше за все це висловлення характеризує Колізей (72 р. н.е.) – побудований ще за часів римських імператорів (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Колізей, Рим (Італія)

Джерело: [23]

Колізей – грандіозний античний амфітеатр, та мабуть найбільш відома пам'ятка Італії. Він був побудований за 8 років. Будівництво почав імператор Веспасіан, а закінчив Тіт. Без перебільшення говорять, що Колізей відображає дух всієї Італії. Колізей виконаний у формі гігантського еліпса. Це найбільший амфітеатр античності, що вражає своїми розмірами – зовнішня вісь довжиною 524 метри, розміри майданчика 85 x 53 метри, а висота від 48 до 50 метрів. Це одна з наддивовижніших і величезних споруд Стародавнього Риму [23].

Римський Форум – унікальне місце, що входить до списку найпопулярніших пам'яток Італії (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Римський Форум, Рим (Італія)

Джерело: [23]

Символ античності – Римський форум, наразі це музей давнини просто неба, його розкопки почалися ще у XVIII столітті і проводяться і досі. У данину це був розум великої римської цивілізації, політичний, судовий і торговий центр Стародавнього Риму Є прямокутною площею, яку оточують залишки стародавніх будівель і храмів. Розташовується Римський форум у долині між Капітолійським та Палатинським пагорбами в центрі столиці Італії [23].

Пантеон - одна з найбільших купольних споруд світу та одна із головних пам'яток Риму (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Пантеон, Рим (Італія)

Джерело: [23]

Це найбільша з античних купольних будівель, що збереглися, до того ж аж до XIX століття не існувало куполи більшого діаметру.

Був збудований у період між 25-27 роками н.е. консулом Марком Віпсанієм Агріппою та перебудований у 126 році після пожежі в період правління Адріана. Пантеон перекладається як «храм усіх богів». Це одна з найдавніших античних споруд Риму.

Ватикан – серце католицького світу, міні-держава у центрі Риму (рис. 2.12).

Рис. 2.12. Ватикан (Італія)

Джерело: [23]

Тут розташована найбільша християнська церква у світі. А ватиканські музеї виставляють великі скарби мистецтва.

Пізанська вежа – знаменита падаюча вежа, головний символ Пізи. Була задумана як дзвіниця собору Санта-Марія-Ассунта. Будувалась протягом майже двох століть з 12 століття. Висота вежі понад 50 метрів, а відхилення від осі не менше 4%. (рис. 2.13).

Рис. 2.13. Пізанська вежа, Піза (Італія)

Джерело: [23]

Санта-Марія-дель-Фьоре – головна визначна пам'ятка і один з найвідоміших символів Флоренції (рис. 2.14).

Рис. 2.14. Санта-Марія-дель-Фьоре, Флоренція (Італія)

Джерело: [23]

Гарний і визначний собор з обробкою з рожевого, білого та зеленого мармуру виконаний у готичному стилі та розташований в історичному центрі на п'яцца Дуомо. Санта-Марія-дель-Фьоре побудований на місці, де колись стояв стародавній собор столиці Тоскани –Санта Репарата, залишки якого видно в склепі

Міланський собор. Дуомо або собор Санта-Марія-Насенте – символ Мілана, розташований у серці міста на однойменній площі. Є однією з найбільших релігійних споруд світу (вміщує близько 40 000 чоловік) і, мабуть, найкрасивішою церквою у стилі готики (рис. 2.15).

Рис. 2.15. Дуомо або собор Санта-Марія-Насенте, Мілан (Італія)

Джерело: [23]

Дуомо будували протягом 4 століть із 14 століття. Його дах увінчаний 135 шпилями, а фасад прикрашений 2245 мармуровими статуями [23].

Венеція — місто дивовижної краси, яке є визначною пам'яткою. Венеція «Місто на воді» - найпопулярніше серед туристів. Це єдине місце землі, де немає наземного транспорту (рис. 2.16).

Місто унікальне тим, що утворене зі 120 розкиданих у лагуні островів, що зрослися між собою більш ніж 150 каналами та 400 мостами.

Рис. 2.16. Венеція (Італія)

Джерело: [23]

Понад 20 млн. туристів приїжджає сюди, щоб подивитися на чарівні канали, витончену архітектуру та мости, покататися на гондолах, погуляти Сан-Марко, побачити міст Ріальто, купити вироби зі скла на острові Мурано та сфотографувати барвисті будиночки Бурано. Історичний центр Венеції збудовано на 118 островах Венеціанської лагуни.

Помпеї – легендарне стародавнє місто, знищене під час руйнівного виверження Везувію в 79 році нашої ери на піку своєї могутності (рис. 2.17).

Рис. 2.17. Помпеї (Італія)

Джерело: [23]

Незважаючи на потоки лави та тонни попелу, які поховали місто та його мешканців, він зберігся у фантастичному стані.

Всі ці перераховані історично-культурні пам'ятки та місця – це лише незначна частина того, що може запропонувати Італія своїм гостям. Всі ці об'єкти історико-культурної спадщини виступають магнітами для туристів, які кожного року в значній кількості приїждять до країни.

2.3. Оцінка ефективності використання історико-культурної спадщини в сфері туризму в Італії

Для визначення проведення аналітичної оцінки ефективності використання історико-культурної спадщини в сфері туризму в Італії, для початку проведемо аналіз кількості туристів, які відвідували країну у період 2012-2022 рр. (рис. 2.18).

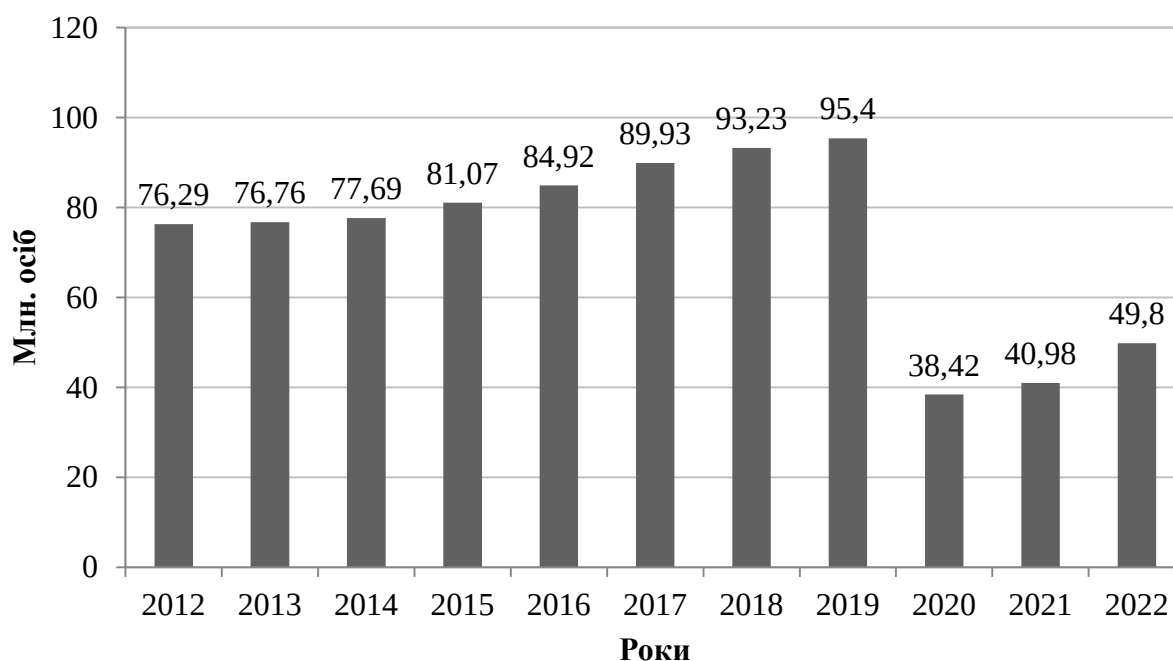

Рис. 2.18. Кількість туристів, які відвідали Італію у 2012-2022 рр., млн. осіб

Джерело: складено автором на основі [53]

За даними на рис. 2.18 видно, що кількість туристів, які відвідували Італію характеризується зростання протягом аналізованого періоду і з 2012 по 2019 рр. Так, у 2019 р. Італію відвідало 95,4 млн. туристів, що на 19,11 млн. осіб більше ніж у 2012 р. Значне зменшення потоку туристів відбулось у 2020 р. в результаті пандемії коронавірусу, так у 2020 р. Італію відвідало 38,42 млн. осіб, у 2021 р. потік туристів зріс до 40,98 млн. осіб, а у 2022 р. кількість туристів, що відвідали Італію становила вже 49,8 млн. осіб.

Отже, кількість туристів, що відвідують Італію характеризується поступовим зростанням, проте ще не досягла до пандемічних часів.

Розглянемо витрати іноземних туристів в Італії у період 2015-2022 рр. (рис. 2.19).

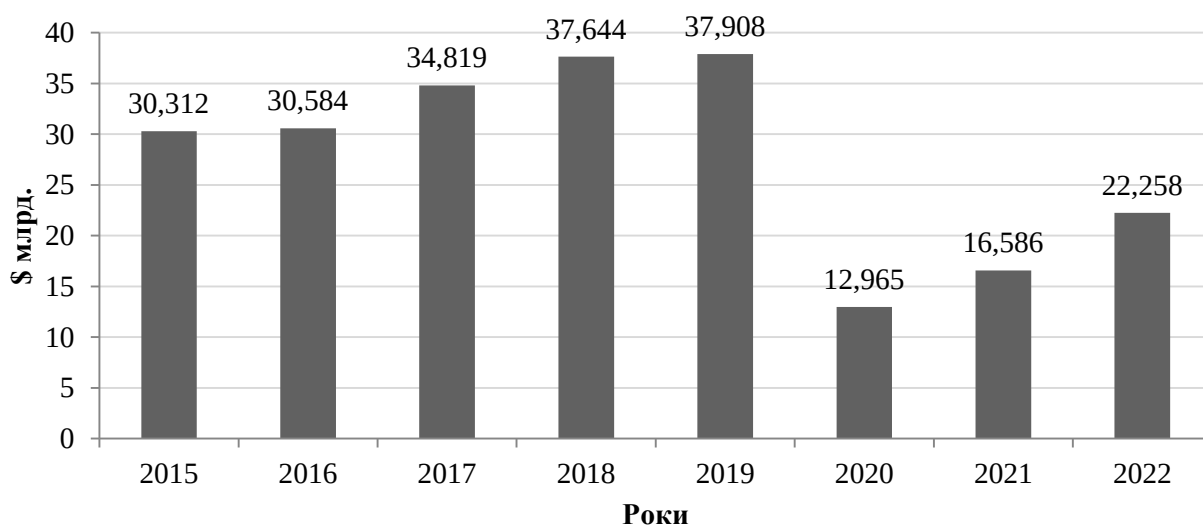

Рис. 2.19. Витрати іноземних туристів в Італії у 2015-2022 рр., \$ млрд.

Джерело: складено автором на основі [53]

Аналізуючи витрати іноземних туристів в Італії у період із 2015 по 2021рр., бачимо, що у 2015-2016 рр. витрати іноземних туристів були на рівні 30,312-30,584 \$ млрд. У 2017 вони характеризуються зростанням на 4,235 \$ млрд. порівняно із 2016 р. та становлять 37,644 \$ млрд. У 2019 р. вони становлять 37,908 \$ млрд.

У 2020 р. в результаті пандемічних обмежень витрати іноземних туристів в Італії зменшились порівняно із 2019 р. на 24,943 \$ млрд. та дорівнювали 12,965 \$ млрд. У 2021 р. ситуація характеризується незначним, але покращенням, так витрати іноземних туристів в Італії зросли порівняно із 2020 р. на 3,621 \$ млрд. та становлять 16,586 \$ млрд. У 2022 р. витрати туристів продовжують зростати і становлять 22,258 \$ млрд.

Варто також розглянути доходи від міжнародного туризму в країні, які являють собою витрати іноземних відвідувачів, враховуючи платежі національним перевізникам за міжнародні перевезення (рис. 2.20).

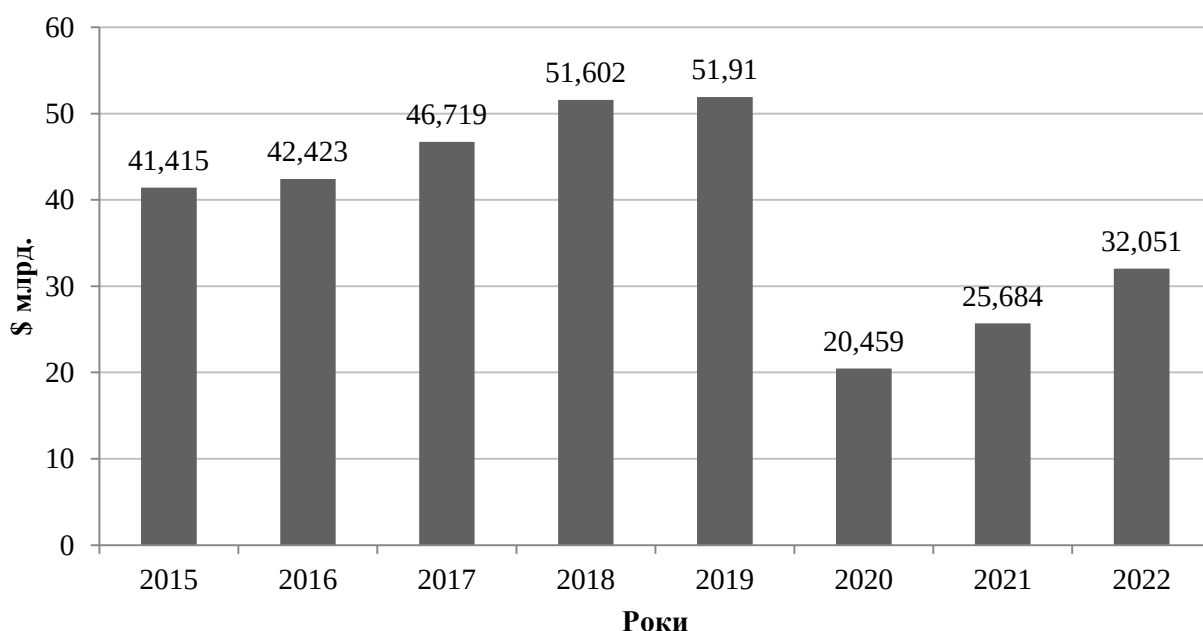

Рис. 2.20. Доходи від міжнародного туризму в Італії у 2015-2022 рр.,
\$ млрд.

Джерело: складено автором на основі [53]

Доходи від міжнародного туризму в Італії протягом аналізованого періоду характеризуються зростанням із 2015 по 2019 роки. Так, у 2016 р. порівняно із 2015 р. вони зросли на 1,008 \$ млрд. та становили 42,423 \$ млрд. У 2017 р. зростання відбулось, порівняно із 2016 р. вже на 4,296 \$ млрд. У 2018 р. доходи від міжнародного туризму в Італії порівняно із 2017 р. зросли на 4,883 \$ млрд.

та досягли 51,602 \$ млрд. У 2019 р. порівняно із 2018 р. вони залишилися майже на рівні та становили 51,91 \$ млрд.

Під час пандемічних обмежень у 2020 р. в результаті пандемії коронавірусу, доходи від міжнародного туризму в Італії впали до 20,459 \$ млрд. У 2021 р. порівняно із 2020 р. вони характеризуються зростанням на 5,225 \$ млрд. та становлять 25,684 \$ млрд. У 2022 р. ситуація вже покращується, так доходи від міжнародного туризму становлять 32,051 \$ млрд.

Загальний внесок від подорожей і туризму у валовий внутрішній продукт (ВВП) Італії значно зменшився у 2020 р. – тоді він становив 6,1% від ВВП Італії, у 2021 р. він вже зріс на 3,0% став дорівнювати 9,1%.

У 2022 р. незважаючи на значний річний приріст, цей показник залишився нижчим за до пандемічний рівень. Загалом у 2022 р. надходження від подорожей і туризму в ВВП Італії становили приблизно 10,2% (рис. 2.21).

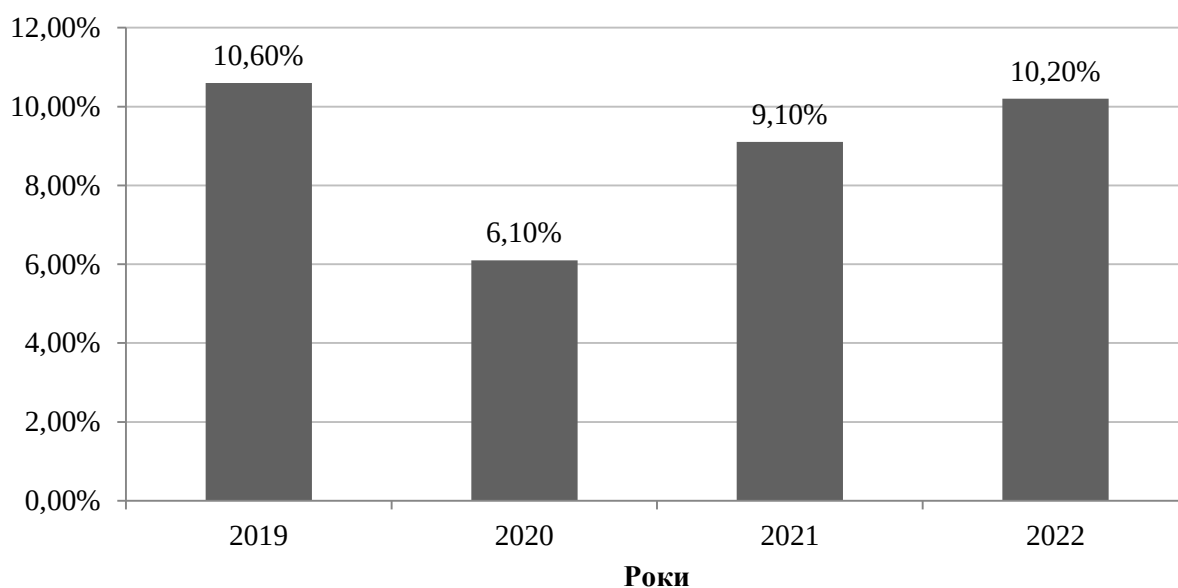

Рис. 2.21. Частка загального внеску від подорожей і туризму у ВВП Італії у 2019-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [73]

У 2022 році основними туристами в Італії були туристи із Німеччини – 17,1, Франції – 14,5%, Австрії 9,3%, Швейцарія – 5,3%, Великобританія – 3,3%.

Наочне зображення витрат іноземних туристів ТОП-10 країн, які відвідували Італію у 2021-2022 рр. показано на рис. 2.22.

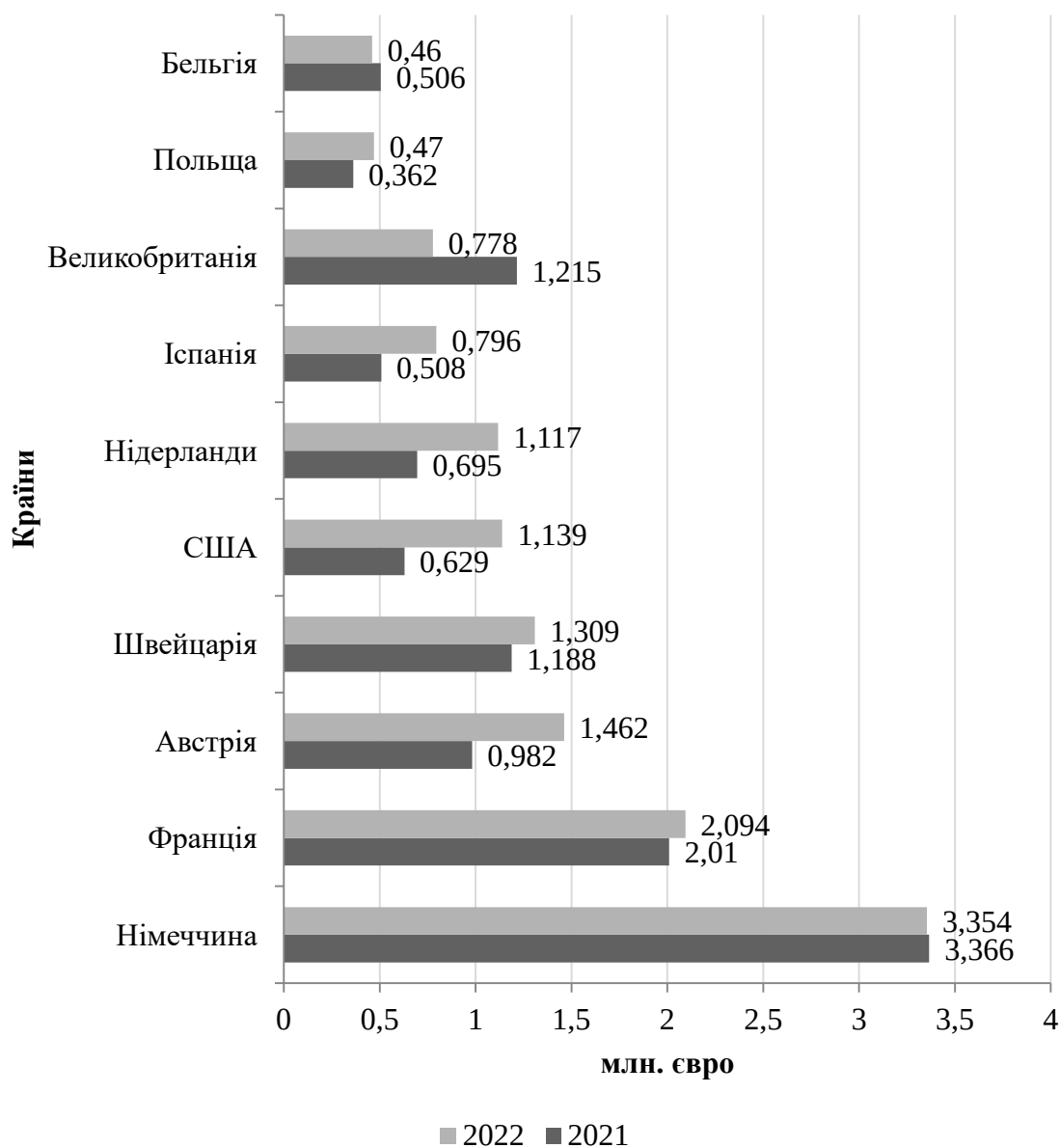

Рис. 2.22. Витрати іноземних туристів ТОП-10 країн, які відвідували Італію у 2021-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [73]

Варто також зауважити, що витрати туристів із Великобританії та Бельгії протягом аналізованого періоду характеризуються тенденцією до зменшення. Дещо зменшились витрати туристів із Німеччини.

Важливою рисою конкурентоспроможності країни на туристичному ринку є рівень розвитку її інфраструктури та сервісу, який пропонується туристам. Індекс конкурентоспроможності у сфері туризму розраховується на основі показників, які характеризують сприятливість середовища в країні для розвитку туризму, її державну політику та створення сприятливих умов у сфері туризму та подорожей.

Розглянемо та порівняємо Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму Італії у 2019 та 2021 роках, який складається на основі даних Звіту Всесвітнього Економічного Форуму щодо конкурентоспроможності країн в індустрії подорожей та туризму (Додаток Г).

Отже, за таким показником як бізнес середовище Італія у 2021 р. отримала більше балів ніж у 2019 р., а саме 3,9 бали проти 3,3 балів. На 0,1 бал зріс показник безпека та охорона, який у 2021 р. становить 5,5 балів. На 0,2 бали більше отримав показник людські ресурси та ринок праці у 2021 р. порівняно із 2019 р., та становить 4,8 бали. На 0,1 бал зріс показник інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій, так у 2021 р. він становить 5,5 балів.

Також на 0,1 бал зріс показник міжнародна відкритість, який у 2021 р. теж становить 5,5 балів. На 0,1 бал зріс показник інфраструктура наземного та водного транспорту, який у 2021 р. становить 4,8 балів. Культурні ресурси у 2021 р. мають 6,5 балів та характеризуються зростанням на 0,2 бали. Зростанням характеризується показник соціально-економічна стійкість, а саме на 0,1 бал та у 2021 р. він дорівнює 5,4 бали.

Показник тиск попиту на послуги туризмі та подорожі зріс у 2021 р. порівняно із 2019 р. на 0,1 бал та становить у 2021 р. 3,7 балів.

Проте є і такі показники, які у 2021 р. порівняно із 2019 р. характеризуються зменшенням. Так, показник здоров'я та гігієна у 2021 р. порівняно із 2019 р. зменшився на 0,2 бали та становить у 2021 р. 6,0 балів. Показник інфраструктура повітряного транспорту характеризується

зменшенням на 0,6 балів та у 2021 р. він становить 4,8 балів. На 0,2 бали погіршився показник не розважальні ресурси, який у 2021 р. становить 4,3 бали.

Є і такі показники, які залишилися незмінними у 2021 р. порівняно із 2019 р., а саме пріоритетність сфери подорожей і туризму – 4,2 бали, цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії – 4,0 бали, туристична інфраструктура – 5,8 балів, природні ресурси – 4,8 балів, екологічна стійкість – 4,3 бали, також загальний показник індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму в країні залишився незмінним та становить 4,9 балів.

Варто зауважити, що Італія входить у ТОП-10 країн в світі у 2021 р. за показником Індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму та посідає 10 місце серед 117 країн, які входять до даного рейтингу (рис. 2.23). Зауважимо, що у 2019 р. Італія посідала 12 місце у рейтингу.

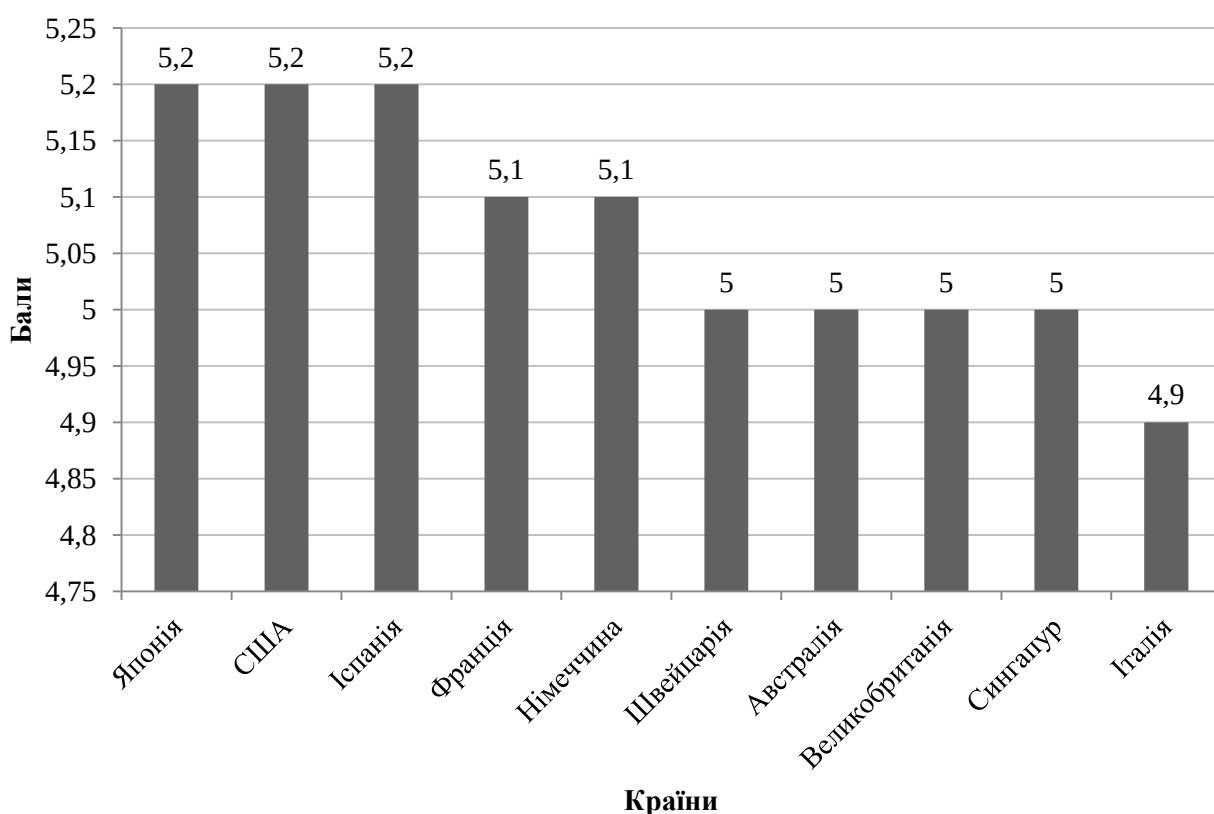

Рис. 2.23.ТОП-10 країн за рівнем Індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму, бали

Джерело: складено автором на основі [81]

Проте, для оцінки рівня конкурентоспроможності країни в сфері подорожей і туризму варто також розглянути місце, яке вона посідає серед країн світу (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Складові індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму та місце Італії за ними в світі у 2019 та 2021 рр.

Складова індексу конкурентоспроможності	Місце		Зміна 2021 р. до 2019 р.
	2019 р.	2021 р.	
Бізнес середовище	101	59	↑ 42
Безпека та охорона	61	52	↑ 9
Здоров'я та гігієна	8	16	↓ 8
Людські ресурси та ринок праці	36	34	↑ 2
Інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій	42	42	0
Пріоритетність сфери подорожей та туризму	62	55	↑ 7
Міжнародна відкритість	13	12	↑ 1
Цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії	103	100	↑ 3
Інфраструктура повітряного транспорту	17	19	↓ 2
Інфраструктура наземного та водного транспорту	21	18	↑ 3
Туристична інфраструктура	7	6	↑ 1
Природні ресурси	11	15	↓ 4
Культурні ресурси	3	1	↑ 2
Не розважальні ресурси	16	19	↓ 3
Екологічна стійкість	38	40	↓ 2
Соціально-економічна стійкість	21	20	↑ 1
Тиск попиту на послуги туризму та подорожей	91	91	0
Загальне оцінка країни	12	10	↑ 2

Джерело: складено автором на основі [82]

Таким чином, за даними із табл. 2.3 бачимо, що за такою складовою, як бізнес середовище Італія у 2019 р. посідала 101 місце в світі серед 117 країн, у 2021 р. вона значно покращила цей показник та опинилася вже на 59 місці в рейтингу піднявшись на 42 сходинки вгору.

За показником безпека та охорона країна у 2019 р. посідала 61 місце, у 2021 р. країна піднялася на 9 сходинок та посідає 52 місце.

За показником здоров'я та гігієна Італія на 8 сходинок та посіла у 2021 р. 16 місце, проти 8 місця у 2019 р. За показником людські ресурси та ринок праці країні піднялася на 2 сходинки та у 2021 р. посідає 34 місце. За таким

показником як інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій країна не змінила своєї позиції та посідає 42 місце.

За показником пріоритетність сфери подорожей та туризму Італія у 2021 р. піднялася на 7 сходинок та посідає 55 місце. За показником міжнародна відкритість країна у 2021 р. піднялася на 1 сходинку та посідає 12 місце.

За показником цінова конкурентоспроможність країна у 2021 р. посідає 100 місце та порівняно із 2019 р. вона піднялася на 3 сходинки.

За показником інфраструктура повітряного транспорту у 2021 р. Італія опустилася на 2 сходинки та посідає 19 місце у світі. За показником інфраструктура наземного та водного транспорту країна піднялася на 3 сходинки та у 2021 р. посідає 18 місце. За показником туристична інфраструктура Італія у 2021 р. піднялася на 1 сходинку порівняно із 2019 р. та посідає 6 місце у світі.

За показником природні ресурси Італія опустилася на 4 сходинки у 2021р. порівняно із 2019 р. та посідає 15 місце. За показником культурні ресурси Італія у 2021 . посідає 1 місце в світі, у 2019 р. країна посідала 3 місце. За показником не розважальні ресурси Італія у 2021 р. посідає 19 місце та опустилася порівняно і 2019 р. на 3 сходинки.

За показником екологічна стійкість країна у 2021 р. порівняно із 2019 р. опустилась на 2 сходинки та посідає у 2021 р. 40 місце. За показником соціально-економічна стабільність країна піднялася на 1 сходинку у 2021 р. порівняно із 2019 р. та посідає 20 місце. За показником тиск попиту на послуги туризму та подорожей місце Італії в світі не змінилося, країна посідає 91 місце в світі.

Отже, на основі аналізу складових індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму, можна визначити сильні, середньо-розвинуті та слабкі сторони Італії в даній сфері (рис. 2.24).

Так, до сильних сторін країни належать: культурні ресурси; туристична інфраструктура, природні ресурси, міжнародна відкритість, здоров'я та гігієна,

інфраструктура повітряного транспорту, інфраструктура наземного та водного транспорту, не розважальні ресурси та соціально економічна стійкість.

Рис. 2.24. Сильні, середньо-розвинуті та слабкі сторони Італії за індексом конкурентоспроможності подорожей та туризму у 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [81]

На середньому рівні знаходять такі показники, як людські ресурси та ринок праці, інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій, пріоритетність сфер подорожей, безпека та охорона, екологічна стійкість та бізнес середовище. Слабкими сторонами країни є: тиск попиту на послуги туризму та подорожей і цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії.

У підсумку, можна сказати, що Італія завжди була обласкана увагою туристів. І є за що. Окрім найбагатшої історичної спадщини, вона пропонує своїм гостям пляжний та гірськолижний відпочинок, захоплюючий шопінг та одні з найсмачніших страв у всьому світі.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІТАЛІЇ В ТУРИЗМІ

3.1. Визначення шляхів подальшого розвитку туризму в Італії

Всі дороги в усі епохи завжди вели до Риму. І сьогодні поїздка цією країною нагадує дивовижну та захоплюючу подорож у часі. На світі немає іншого місця, де історія та сучасність переплелися б настільки гармонійно. Італія, це колыска цивілізації, яка дала нашій планеті найталановитіших вчених, знаменитих художників та найкращих тенорів. Тут багато століть тому придумано справедливі закони, за якими і сьогодні живе цивілізований світ. Тут найбільше визначних пам'яток, що склали Золотий Фонд Всесвітньої спадщини і треба сказати, що Бог нагородив цю землю справді чарівною красою.

Одним з ключових факторів, що впливають на сталу індустрію туризму в Італії, є наявність захоплюючих дух пейзажів та культурних скарбів, яких неможливо знайти в інших куточках світу. Завдяки своїй надзвичайній різноманітності, багатій культурі та наявності прекрасних міст, Італія стала популярним місцем для туризму. Отже, забезпечення сталості туристичної галузі є важливим завданням [72].

Зараз більшість країн визнають важливість сталого туризму як критичної глобальної тенденції для зростання туристичного сектора. Тому такі країни, як Італія вживають різноманітні заходи для розвитку сталого туризму.

Поява соціальних мереж спричинила зміну парадигми методів комунікації у всьому світі, дозволивши користувачам підключатися, спостерігати та ділитися інформацією. В результаті розвитку соціальних медіа, змінилося і те, як працює туристична індустрія. Наразі постачальники туристичних послуг можуть підтримувати зв'язок з іншими зацікавленими сторонами а допомогою платформ соціальних мереж, таких як Facebook,

Instagram, Twitter, Google, Pinterest. Зміну парадигм в купівельних звичках у всьому світі спричинив розвиток Інтернету.

Місцеве населення отримує вигоду від туризму, який є значним сектором, що приносить дохід, і отримує від нього переваги. Як наслідок, для просування потрібна зручна стратегічна медіа платформа.

Згідно з дослідженнями, активна реклама екологічно чистих туристичних місць на платформах соціальних мереж підвищує оприлюднення та доступність місця призначення для туристів. Таким чином, інформація, якою місцеві жителі та відвідувачів діляться через соціальні мережі, значно сприяє відродженню сталого туризму в Італії [72].

З роками рівень обізнаності людей по сталий туризм та його переваги значно підвищився. Це сприяло зростанню індустрії сталого туризму в країні, і ця тенденція, ймовірно, збережеться протягом майбутнього десятиріччя.

Завдяки численним культурним і регіональним особливостям Італія є однією з найвідоміших країн Європи, які працюють над досягненням сталого туризму. Варто також зауважити, що економіка Італії зросла в результаті відповідального туризму, оскільки він приносить гроші для уряду.

За даними Національного агентства з туризму Італії, країна офіційно запустила проект за підтримки Європейського Союзу, щоб допомогти туристичним підприємствам стати екологічно чистішими та краще використовувати можливості після пандемії. Проект спрямований на заохочення підприємців і інноваторів у галузі, а також новаторів з інших економічних секторів до налагодження зв'язків із малим та середнім бізнесом. Учасники проекту отримають знання та навички для управління сталим туризмом або для початку екологічної трансформації своїх компаній.

Через свою ініціативу для малого та середнього бізнесу ЄС спів фінансує проект EU Eco-Tandem (COSME). Проект об'єднує науковці та авторитетів у сферах інновації та сталого розвитку і управлінських здібностей із Італії, Німеччини, Австрії, Словаччини та Греції.

У 2021 році ринок сталого туризму Італії очолив сегмент вікової групи від 26 до 35 років. Крім того, очікується, що цей сегмент зростатиме плідними темпами протягом прогнозованого періоду. Це можна пояснити зростанням обізнаності про екологічність серед людей вікової групи 26-35 років.

Зростання цього сегменту також пов'язано зі збільшенням населення та зростаючою турботою про навколишнє середовище. Даний віковий сегмент мандрівників від 26 до 3 років, складає найбільшу групу мандрівників у розвитку сталого туризму. Збільшується тенденція і до індивідуальних подорожей особливо серед покоління Z, яке у пошуках незвіданих територій відвідують віддалені місця [72].

Оскільки італійський уряд і ключові гравці в бізнесі стають все більш свідомими до сталого туризму, вони наполегливо прагнуть розвивати та поширювати туристичну галузь в країні. Наприклад, у 2020 році Італія офіційно запустила підтриманий ЄС проект з просування екологічного туризму.

Подібним чином такі компанії, як Ecobnb, інноваційний стартап, що пропонує мережу екологічно чистих закладів розміщення, керують зростанням індустрії сталого туризму в Італії. Ecobnb наполегливо працює над тим, щоб запропонувати мандрівникам досвід альтернативного туризму, одночасно об'єднуючи спільноту відповідальних туристів, які сприяють просуванню сталого туризму та збереженню навколишнього середовища. Компанія отримала спів фінансування на впровадження системи бронювання у 2018 р. за програмою FESR 2014-2020.

Варто зазначити, що в Італії у 2021 р. було створено нове міністерство, яке займається питанням туризму. Міністерство туризму відповідає за національну стратегічну координацію, реалізацію планів розвитку, просування ініціатив щодо розширення туристичної пропозиції, плануванням механізмів допомоги туристам і відіграє провідну роль у інноваційності.

Міністерство підтримує та контролює Національне агентство з туризму ENIT (яке контролює просування та маркетинг національного іміджу та бренду) та Club Alino Italiano (відповідає за поширення знань про гори та захист їх

природного середовища). Організаційна схема туристичних організацій в Італії (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Організаційна схема туристичних організацій в Італії

Джерело: складено автором на основі [71]

Кожен регіон Італії має законодавчі повноваження та приймає трирічні плани. Вони організовані навколо річних програм, які визначають обов'язки, цілі та керівні принципи управління туризмом. Регіони та автономні провінції об'єднують ся в «Єдину конференцію», громадський органі, який забезпечує стратегічну та єдину співпрацю між центральними органами влади та місцевими установами. До основних обов'язків регіонів ходить:

- організація та розподіл функцій між регіоном, провінціями та муніципалітетами;
- регулювання туроператорської діяльності та засобів розміщення, у тому числі їх стандартизація на регіональному рівні;
- просування іміджу регіону на національному та міжнародному рівнях;
- просування проектів регіонального інтересу, спрямованих на різні рівні ланцюга поставок;

- збір і ведення статистики регіонального туризму та опитувань про задоволеність відвідувачів.

Закон про бюджет Італії на 2022 р. створив Унікальний національний туристичний фонд (FUNT) з бюджетом 120 мільйонів євро на 2022-2023 рр. та 40 мільйонів євро на 2024 рік.

Міністерство туризму запровадило різні заходи для реагування на кризу COVID-19. Короткострокові заходи, зосереджені на питаннях охорони здоров'я та ініціативах щодо пом'якшення економічного та соціального впливу кризи на підприємства та працівників (понад 2,3 млрд. євро). Це включало пакети економічних стимулів для забезпечення фінансової ліквідності, фіскальні та податкові заходи для компаній вздовж туристичного ланцюга постачання та безперервність доходів для працівників туризму.

Всесвітня туристична організація UNWTO разом з Департаментом етики, культури та соціальної відповідальності у співпраці з ЮНЕСКО, розробили новий документ «Нові рекомендації UNWTO щодо відновлення туризму» після кризи в туристичній сфері спричиненою пандемією COVID-19 (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Нові рекомендації UNWTO щодо відновлення туризму

Джерело: складено автором на основі [64]

Кожна рекомендація має в своєму складі декілька пунктів, розглянемо їх більш детально:

1. Створення синергії для зміцнення туризму в майбутньому:

- Порівняння найкращих практик. Це буде важливим для покращення відновлення після кризи. Туризм і культура стикаються з проблемами в адаптації до нових правил подорожей після COVID-19, таких як соціальне дистанціювання, дотримання заходів щодо стримування поширення вірусу та цифровий перехід, відновлення довіри відвідувачів.

- Створення структури управління за участю. Створення офіційних та неформальних мереж для об'єднання професіоналів культури, місцевих громад, приватного сектору та представників туристичних напрямків, щоб визначити можливі спільні бачення та вживати заходи для відновлення конкурентоспроможності.

- Активізувати постійну дискусію на теми усвідомленого та відповідального культурного туризму. Необхідно дослідити, як дестинація та культурні інституції можуть відповідати ролям, які очікуються в контексті посилення: останні глобальні події показують, як дестинації можуть зробити внесок у підвищення розуміння дедалі ширшої громадськості щодо необхідності визначення спільних рішень таких питань, як діалог, між культурність, соціальна справедливість і відповідальне споживання.

2. Підтримка культури як користь для туристичних напрямків:

- Оцінка ролі культури в дестинаціях. Культурні продукти та досвід є ключовими активами для маркетингових стратегій напрямків і, з цієї причини, вимагають однакової актуальності в плануванні надзвичайних ситуацій та відновлення, а також з точки зору інвестицій. Примусове закриття та втрата доходів серйозно впливають на об'єкти культурної спадщини, події, долю місць та установ, послаблюючи конкурентоспроможність напрямків та їхнє позиціонування на ринках.

- Це надихає мандрівників заново відкривати свою місцеву культуру, зокрема через творчі індустрії. Можна створювати нові враження, які

підживлюють туристичну пропозицію, безпосередньо залучаючи місцеві громади: туристичні стратегії, які не повинні зосереджуватися лише на міжнародних ринках, можуть бути спрямовані на співвітчизників та мандрівників з іншого регіону, повертаючи їх до власної культури та спадщини, прокладаючи шлях до тривалого одужання.

3. Відродження міського та сільського досвіду:

- Сприяти розвитку туризму в містах через культуру. Використання креативності та культурного розмаїття для сприяння підприємництва та інноваціям у містах, створення фінансових та інвестиційних платформ, щоб зробити місцеву економіку більш жвавою, а також залучення різноманітних соціальних груп громади до відновлення.

- Викликати інтерес до сільських напрямків. Сучасні уподобання мандрівників спонукають до пошуку середовищ на природі, які дозволяють соціальне дистанціювання та розпорошення туристичних потоків. Пропаганда місцевого способу життя та культури залучить нову аудиторію, розширить коло бенефіціарів і допоможе перешкодити міграції з внутрішніх районів до метрополії.

- Зміцнити сполучення між містом і селом. Визначити цінність і роль міст як центрів зв'язку та мобільності, що допомагає урізноманітнити туристичну пропозицію, активізуючи нові синергії та співпрацю.

4. Формування більш стійкого людського капіталу через цифровий перехід:

- Для перезавантаження знадобляться інноваційні моделі працевлаштування, які потребують навчання та професійної перепідготовки. З особливою увагою до нових технологій і необхідних коригувань в обслуговуванні клієнтів і заходів охорони здоров'я, які вимагають сучасних навичок. Навчання – це інструмент для утримання талантів і розвитку більш стійкої робочої сили.

- Підтримка доступності та цифрової грамотності. Технологічної інфраструктури все ще недостатньо для підтримки оцифрування культури та

туризму: необхідна сильна цифрова перекваліфікація жінок, молоді та місцевих громад, щоб уникнути серйозних форм ізоляції.

- Захищати права творчих людей та митців. У той час як, з одного боку, цифровий перехід пропонує важливі можливості для культурного туризму, з іншого він ризикує поглибити нерівність і стандартизувати культурне поширення: визнання прав митців і культурних професіоналів має важливе значення для забезпечення значущого досвіду культурного туризму та диверсифікації.

5. Використання технологій для підвищення конкурентоспроможності туризму:

- Розвивати навички планування та просування. Відновлення вимагає нових комерційних навичок, щоб культурні та творчі підприємства могли успішно пропонувати продукти та досвід на цифрових ринках. Створення стартапів і альянсів із залученням місцевих акторів допоможе досягти важливих конкурентних переваг.

- Консолідація альянсів з технологічними та медіа-партнерами: взаємовигідні партнерства, які можуть принести довготривалі результати. Вони можуть включати адаптований досвід віртуальної реальності, який доповнює обмежений доступ до культурних сайтів, партнерство в соціальних мережах, щоб продемонструвати культуру місця призначення, або розробку додатків, які забезпечують більш безпечний досвід відвідувачів.

- Запровадження глобального підходу на основі локального виміру. Пріоритетним є розвиток туристичного досвіду на основі культурної унікальності напрямків у різних секторах, включаючи культурну спадщину, гастрономію, моделі дизайну та інші форми місцевого самовираження. Цей підхід вимагає безпосереднього залучення культурних операторів, творчих діячів і мешканців у формування туристичної політики та практики.

6. Сприяти громадському туризму через живу спадщину:

- Підвищення обізнаності про важливість ролі місцевих громад у сталому розвитку туризму. Розвиток напрямків досягається шляхом залучення широкого

кола зацікавлених сторін: від політиків до відділів розвитку, від експертів з туризму до операторів, від туристичних агентств до інших видів економічної діяльності, на які впливає маховик туризму.

- Переконайтеся, що громади та оператори є основними бенефіціарами управління туризмом. Пандемія – це можливість переосмислити та переглянути туристичний досвід, пов'язаний із живою спадщиною, змінити його та зробити більш інклюзивним та стійким. Життєздатність активів на в якому разі не повинна бути знижена або поставлена під загрозу.

- Розвивати орієнтовані на громаду туристичні ініціативи, активно залучати експертів з різними місцевими та традиційними навичками та знаннями. Зміцнювати системи передачі цінності спадщини майбутнім поколінням через сталий туризм, виробничі ланцюги якого можуть відігравати провідну роль у підвищенні конкурентоспроможності операторів і громад, зберігаючи соціальні функції та культурні значення територіального виміру.

- Активно залучати громади до стратегії туризму та планування управління. Права та прагнення громад і професіоналів повинні бути повністю гарантовані через безпосередню участь у розвитку та управлінні туризмом.

7. Сприяти інклюзивному відновленню туризму для всіх:

- Створення та збір даних для культурного планування та прийняття рішень. Після початкових заходів підтримки важливо оцінити досягнуті результати та переглянути плани на майбутнє, щоб включити тих, хто може залишитися позаду. Важливо збирати дані для оцінки впливу та підтримки, що надається жінкам і молодим людям.

- Думаючи про відновлення за допомогою туризм для всіх. У досвіді туризму ключові гравці в напрямках повинні задовольняти потреби людей з обмеженими можливостями та людей похилого віку, оскільки більша доступність є безпрограшною.

8. Захист природи є ключем до збереження культури:

- Забезпечити охорону природної спадщини та біорізноманіття в туристичних напрямках. Природа є важливим етапом і джерелом натхнення:

тому збереження екосистем є імперативом для виживання основних культурних і соціальних проявів місцевих громад.

- Виховувати у відвідувачів шанобливе ставлення до природних цінностей територій, які вони відвідують. Це допоможе забезпечити свідомий і відповідальний туризм, зменшуючи або усуваючи вплив на навколишнє середовище, одночасно покращуючи досвід відвідувачів.

Для підвищення конкурентоспроможності Італії у сфері туризму та подорожей, варто користуватися запропонованими новими рекомендації UNWTO щодо відновлення туризму.

Криза, яка виникла в результаті COVID-19 підкреслила необхідність вирішення проблеми фрагментації італійської туристичної екосистеми, зокрема регіональних відмінностей, включаючи розрив між великими та малими пам'ятками та операторами ланцюжка поставок. Існує потреба інвестувати в навчальні програми, спрямовані на малий та середній бізнес, підтримувати їх у цифровізації їхніх пропозицій, підвищувати конкурентоспроможність і продуктивність, а також надавати інструменти, спрямовані на залучення та сталість у наданні послуг.

3.2. Напрями збереження та удосконалення використання історико-культурної спадщини Італії в туризмі

Збереження історико-культурної спадщини є відповідальністю кожного народу, і щоб сприяти цьому, необхідно підвищити обізнаність про історико-культурну спадщину в громаді, щоб визначити різні корисні інструменти для її збереження.

Сучасне суспільство повинне взяти на себе зобов'язання навчати та передавати це дітям, практикуючи більшість традицій та вірувань предків і розповідаючи їм продовжувати передавати їх майбутнім поколінням, навчаючи їх пишатися своїм корінням, підвищуючи та поширюючи обізнаність про

пам'ятки та їх важливість, виявляючи дбайливу громадянську повагу до історичних місць свого міста або країни, відвідуючи бібліотеки та музеї, які, особливо в цьому випадку, відіграють основну роль, пов'язану зі збереженням та популяризацією національної та міжнародної культури: потрібно пам'ятати, що це наша відповідальність за збереження неушкодженою світовою історією для наступного покоління, щоб вони могли мати ті самі можливості дізнатися про минуле, частково описане нами самими, і про своє коріння, частиною якого ми самі є.

Ось 10 основних і конкретних причин, чому важливо зберігати історико-культурну спадщину:

1. Вона передає повідомлення, повчання та мудрі цінності, які надають сенсу життям людей.
2. Вона представляє ідентичність соціальної групи в дуже конкретному контексті.
3. Це створює відчуття єдності та приналежності до групи, дозволяє нам краще зрозуміти попередні покоління та їхню історію, розповідаючи нам, звідки ми походимо;
4. Це реальне джерело економічного розвитку.
5. Сприяє розумінню різноманіття людей і розвиває мир і взаєморозуміння.
6. Це сильно впливає на нашу особистість і, як наслідок, на нашу лояльність, наші знання, наші переконання, наші емоції та нашу звичну поведінку.
7. Це веде до ширшого усвідомлення нашої культурної складності та її незамінних основ.
8. Сприяє інтелектуальному розвитку людей.
9. Це унікальне джерело натхнення неоціненної цінності.
10. Зберігаючи різні філософії та способи мислення, це допомагає нам жити в динамічному та взаємозамінному світі, отже, роблячи наше життя значно цікавішим.

Головною основою кожної країни і кожного сучасного суспільства є його особиста культура; це не те, що ми можемо створити за день, тиждень, місяць чи рік: розвиток культури в суспільстві – це тривалий процес, який складається з багатовікового досвіду та помилок, і розуміння нашої культурної спадщини дає краще уявлення про нашу особиста ідентичність, сприяє кращій співпраці в нашій спільноті та, відіграючи важливу роль у нашому суспільстві, поєднує минуле, теперішнє та майбутнє покоління з метою побудови сильної національної ідентичності, в якій кожен з нас буде справжнім героєм : доблесні воїни, які все життя гордо несуть своє коріння на своїх плечах.

Італія на державному рівні сприяє розвитку культури, науково-технічних досліджень. Вона охороняє ландшафт та історичну і культурно-мистецьку спадщину нації.

Це відома стаття 9 Конституції Італійської Республіки, яка входить до перших 10 статей, які складають її основні принципи, проголошених у 1946 році – виконувати обов'язок щодо збереження культурної спадщини. Серед своїх законодавчих принципів Італія встановлює, що культурні та екологічні активи становлять італійську культурну спадщину, яка також визначається як історична мистецька спадщина. Тому культурна спадщина вважається національною.

Для примноження та використання культурної спадщини країни на державному рівні використовується формула: Захист + Збереження + Насолода = Покращення.

Захист, збереження та примноження є трьома основними діями, які керують правильним управлінням історико-культурною спадщиною. Це три чітко визначені дії, також на регулятивному рівні в чинному законодавстві, але які на практиці представляють рівні взаємозв'язку, ніби вони стали єдиним керівним принципом, про який завжди слід пам'ятати, стикаючись з кожною операцією, що виконується на культурній спадщині.

Захист – це будь-яка діяльність, спрямована на визнання, охорону та збереження активів історико-культурної спадщини, щоб вони могли бути запропоновані для колективного знання та насолоди.

Тому це виражається у:

1. Визнанні, через процедуру перевірки або декларування, культурного інтересу активу, залежно від його правової природи.

2. Захисті.

3. Зберіганні.

Зберігання – це будь-яка діяльність, яка здійснюється з метою підтримки цілісності, ідентичності та функціональної ефективності культурних цінностей узгодженим, спланованим і скоординованим чином.

Тому це виражається у:

1. Вивченні, що розуміється як поглиблене знання культурної спадщини;

2. Запобіганні, що розуміється як обмеження ризикових ситуацій, пов'язаних з культурними цінностями в їх контексті;

3. Технічному обслуговуванні, яке розуміється як втручання, спрямоване на контроль стану культурного активу для його підтримки протягом тривалого часу;

4. Реставрації, що розуміється як пряме втручання в культурні цінності для відновлення їх матеріальної цілісності.

Покращення – це будь-яка діяльність, спрямована на покращення умов пізнання та збереження культурної спадщини та збільшення її суспільного використання з метою передачі цінностей, які ця спадщина несе.

Захист належить до виключної компетенції держави, яка встановлює правила та видає адміністративні положення, необхідні для його гарантування; валоризація здійснюється на конкурентній основі між державою та регіоном, а також за участю приватних структур [63].

Охорона історико-культурної спадщини та ландшафту в Італії регулюється Законодавчим указом 490/90, який потім переглянув Законодавчим

указом № 22 січня 2004 року. 42, відомий як Кодекс про історико-культурну спадщину та ландшафт [78].

Кодекс в основному спрямований на адаптацію італійської правової системи до законодавства співтовариства та міжнародних угод,

Інші цілі бувають наступного типу:

- економіко-фінансові, щодо оптимізації ресурсів і збільшення доходів;
- адміністративні щодо ефективності втручань та вдосконалення засобів збереження та захисту;
- відкритість до приватних осіб, для участі в природоохоронній діяльності.

Порівняно з попереднім законодавством, Кодекс, схоже, перейшов до спільної мети, щоб кожен міг користуватися ландшафтними активами та ресурсами. Об'єкти, що охороняються, – це як культурні, так і ландшафтні об'єкти, тобто культурна спадщина [78].

Міністерство історико-культурної спадщини та діяльності було створено в 1998 році; воно має завдання захисту, збереження та примноження культурної спадщини та поділяється на 4 департаменти:

- відділ культурної спадщини та ландшафту;
- відділ архівних та книжкових цінностей;
- відділ досліджень, інновацій та організації;
- відділ розваг і спорту.

У кожній регіональній столиці ми знаходимо регіональне управління культурної та ландшафтною спадщини, яке очолює регіональний директор, який може одночасно бути суб'єктом нагляду в тому самому регіоні.

На національній території діють 28 управлінь у 17 регіонах, завданням яких є охорона пам'ятної, художньої чи археологічної спадщини обслуговуваних територій.

Історико-культурна спадщина це назва яку дають нерухомим активам, які представляють художній, історичний, археологічний, етно-антропологічний, архівний та бібліографічний інтерес, наприклад вілли, парки, сади, базиліки,

площі, вулиці, шахти, елементи сільської архітектури, або меблів, таких як книги, картини, рукописи, листування, фотографії та документи в цілому, а також як універсальність меблів, таких як колекції та колекції.

Ці активи можуть належати державним органам, приватним некомерційним організаціям і приватним особам.

Існування культурного інтересу має бути оцінено, перевірено та засвідчено. Міністерство історико-культурної спадщини визначає загальні критерії оцінки культурних цінностей, перевіряє їх наявність за посадою або на підставі запиту власників і видає відповідну декларацію.

Для приватної власності відповідна процедура ініціюється управліннями, за поданням регіонів або інших територіальних органів.

Щодо державного нерухомого майна міністерство за погодженням з органом державного майна для перевірки має підготувати списки та описові аркуші, які включаються до ІТ-архіву.

Речі, що належать до державної власності держави, регіонів чи інших територіальних державних органів, щодо яких є заява про відсутність культурної цінності, знімаються з-під охорони та підлягають вилученню, тому цільове призначення надається майно, яке вибуло з державної власності і включене до складу спадкового майна держави.

Що стосується заходів щодо захисту культурних цінностей, закон забороняє їх знищення, пошкодження та використання для цілей, які не сумісні з їх культурним характером або завдають шкоди потребам збереження. Дозвіл міністерства потрібен для знесення, у тому числі з метою реконструкції, переміщення, вилучення з природного місця розташування та розчленування колекцій чи колекцій; будь-яке інше втручання підлягає дозволу суперінтенданта [78].

Що стосується реставраційних втручань, спрямованих на збереження матеріальної цілісності активів, захист і передачу культурних цінностей, потрібен дозвіл від нагляду; приватні особи, які здійснюють ці втручання, можуть отримати доступ до фінансових внесків від держави.

Міністерство відповідає за консерваційні заходи, що стосуються державного майна; однак для тих, що стосуються регіональних активів і територіальних державних органів, якщо вони не є терміновими, передбачається угода між цими ж органами та міністерством.

Інші засоби захисту історико-культурної спадщини:

- зобов'язання повідомляти про комерційну діяльність старовинних або вживаних речей;
- особливі умови здійснення торгівлі на територіях культурної, історичної та екологічної цінності; непрямі заходи захисту, щоб уникнути порушення фізичної цілісності активів;
- угоди з державами-членами Європейського Союзу щодо обігу культурних цінностей на території співтовариства та положення про повернення викрадених або незаконно вивезених товарів;
- регулювання речей, що знаходяться в районах, прилеглих до територіального моря;
- відчуження для комунальних потреб [78].

Що стосується обігу культурних цінностей, то не можуть бути продані цінності, які мають правовий статус державної власності, якщо не відбулося позбавлення власності.

Невідчужувані культурні цінності – це ті, що належать державній власності або належать місцевим державним органам, громадським установам і приватним некомерційним юридичним особам, які становлять мистецький, історичний, археологічний чи етноантропологічний інтерес. Для цих товарів діє заборона на остаточний виїзд з території країни.

Закон також передбачає способи використання:

1. Доступ до культурних установ і місць, в деяких випадках надання вільного доступу;
2. Методи відвідування приватних місць і сайтів;
3. Права публічного та індивідуального користування;
4. Правила визначення концесійної плати та плати за відтворення товарів.

Що стосується валоризації культурної спадщини, до уваги беруться всі заходи, спрямовані на створення та стабільну організацію ресурсів, структур і мереж, розвиток технічних навичок і пошук фінансових ресурсів.

Передбачено кримінальні санкції щодо тих, хто проводить роботи та здійснює незаконне втручання в культурні цінності, незаконно використовує їх, порушує правила відчуження, незаконно заволодіває культурними цінностями, що є власністю держави, фальсифікує твори мистецтва та проводить археологічні дослідження. Дослідження без дозволу. Адміністративні санкції стосуються менш серйозної поведінки [78].

Пріоритетними складовими у розвитку і підвищенні використання історико-культурної спадщини, а також зростанні конкурентоспроможності Італії у сфері туризму повинні бути наступні заходи (рис. 3.3).

Розглянемо кожний більш детально. Спільна модель управління та моніторингу – оскільки за конституцією Італії туризм є предметом залишкової компетенції регіонів, існує потреба приділяти більше уваги спільній моделі управління та моніторингу. Це буде спрямоване на створення та консолідацію спільного та ефективного процесу прийняття рішень, що забезпечить безперервність дій навіть у надзвичайних ситуаціях, спричинених зовнішніми факторами.

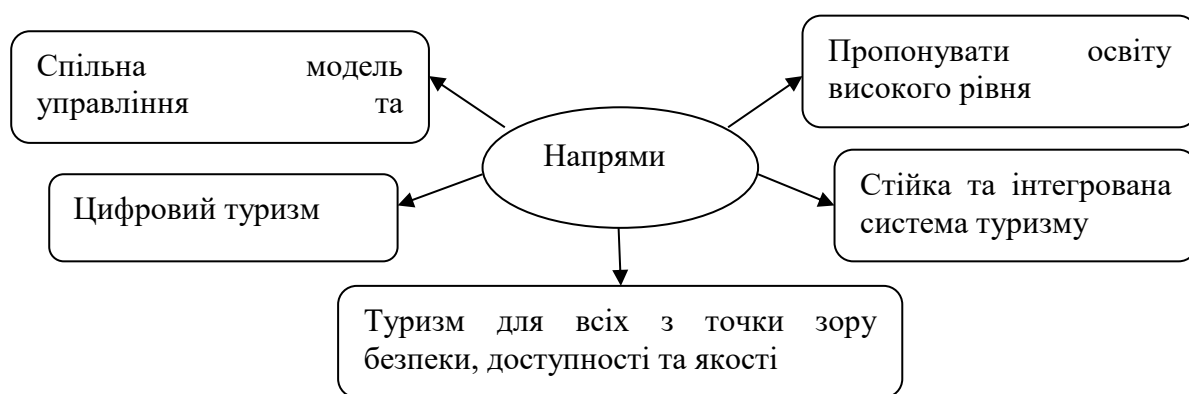

Рис. 3.3. Напрями покращення використанні історико-культурної спадщини та підвищення конкурентоспроможності Італії в сфері подорожей і туризму

Джерело: складено автором

Цифровий туризм – це стосується цифровізації та інновацій туристичної екосистеми та впровадження цифрового туристичного центру, завдяки якому буде здійснюватися просування туристичних пропозицій та країни на туристичному ринку. Цифровізація повинна вплинути на весь ланцюжок поставок та вартості туристичного продукту. Це варто здійснювати через процес обміну кращим досвідом переходу від «класичного» типу туризму та «інноваційного» туризму. Також варто використовувати інструменти інкубації малого та середнього бізнесу на рівні громади.

Для цифровізації варто залучити туристичні підприємства, туристичних операторів, малої та середньої бізнес, стартапи, асоціації, регіональні та місцеві адміністрації.

Створення інтегрованої туристичної екосистеми, яка буде складатися із туристичних операторів, компаній, інституційних зацікавлених сторін, яка буде підтримувати вибір туриста в пункті призначення та плануванні подорожі.

Центр цифрового туризму – це веб-платформа, яка здатна об'єднати всю туристичну екосистему в країні. Покращити свою туристичну спадщину Італія може завдяки використанню аналітики даних та штучного інтелекту, та перш за все оцифрувати пропозицію, підтримуючи туриста в оптимальному плануванні подорожі.

Мета платформи повинна полягати в тому, щоб дозволити інтегрувати всю туристичну екосистему що складається з туристичних операторів, компаній та інституційних зацікавлених сторін, щоб спрощувати інновації та цифрове об'єднання туристичних пропозицій та просування країни.

На рис. 3.4 подано основні заходи на які потрібно виділити кошти для цифровізації сфери подорожей та туризму в Італії.

Для ефективного просування культурно-пізнавального туризму та використання істотко-культурної спадщини країни, варто інвестувати в сферу цифровізації подорожей це дозволить провести:

- оптимізація порталу Italia.it, який просуває ENIT, покращення його інтерфейсу користувача, інтеграція його з додатковими джерелами даних.

Розширення портфоліо послуг, доступних для туристів (наприклад, допомога та інформація про здоров'я) та туристичні професії (гіди та лідери турів);

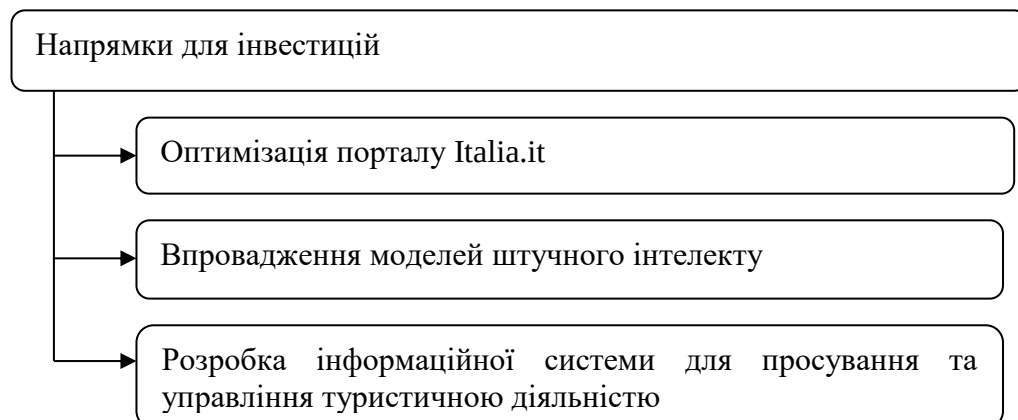

Рис. 3.4. Напрямки для інвестицій в сфері цифровизації подорожей та туризму

Джерело: складено автором

- впровадження моделей штучного інтелекту для аналізу даних про туристичні потоки в районах більшого та меншого інтересу;
- розробка інформаційної системи для просування та управління туристичною діяльністю, підтримка впровадження та навчання на користь малих та середніх туристичних операторів. Очікувані результати мають на меті зміцнити найслабших операторів у справі цифрової трансформації, підтримуючи їх розширенні та підвищенні якості послуг, що надаються.

Наступною пропозицією є стійка та інтегрована системи туризму – вона передбачає сприяння культурному та екологічному сталому зростанню. Модель туризму має включати циклічність, захист біорізноманіття та доступ до сталого транспорту та сприяти досягненню цілей Зеленої угоди щодо декарбонізації та більш сталої глобальної економіки.

Ця складова включає «проміжний туризм», сприяння стійкому туристичному транспорту, інтермодальність та полегшення доступу до місцевого громадського транспорту для туристів, обмін досвідом між різними місцевостями та територіями щодо моделей сталого туризму та підтримку

впровадження моделей циркулярної економіки та сталої утилізації відходів, системи управління туристичними дестинаціями.

Пропозиція щодо туризму для всіх з точки зору безпеки, доступності та якості – вона має на увазі заохочення відновлення та зростання особистості в громаді. Туризм є потужним інструментом для розвитку спільнот і покращення спадщини та територіальних особливостей. Це важлива рушійна сила для збереження та залучення робочих місць бізнесу.

Якість необхідно шукати в продукті, що пропонується на будь-якому рівні, приділяючи особливу увагу асортименту вищого класу, щоб підвищити – з точки зору туристу – виробничу досконалість і традиції виготовлення. Основні туристичні продукти (наприклад, MICE-туризм, оздоровчий туризм, екотуризм, шкільний туризм, культурний туризм, релігійний туризм, а також шопінг-туризм) охоплюються цією стратегічною категорією.

Пропозиція щодо пропонування освіти високого рівня має на увазі навчання через поглиблене вивчення існуючих курсів і нових тематичних спеціалізованих шкіл (наприклад, гірські, морські та культурні пропозиції). Це включає в себе навчання в галузі гостинності, атракціонів і організації туризму на високому рівні.

Загалом для подальшого ефективного використання історико-культурної спадщини та підвищення конкурентоспроможності Італії в сфері туризму необхідно виконувати наступні дії:

- збільшувати кількість культурних комплексів, відреставрованих і доступних для створення дійсних і якісних туристичних і культурних альтернатив більш відомим;
- відкрити та зробити доступними нові парки та історичні вілли;
- збільшити працевлаштування нового кваліфікованого персоналу для управління новою туристичною пропозицією;
- посилити другорядні об'єкти і так званій «туризм в передмісті».

У підсумку, можна сказати, що основними напрямками в сфері подальшого розвитку та підвищення ефективності використання історико-

культурної спадщини, також зростанні конкурентоспроможності Італії в сфері подорожей і туризму є:

- екологічна стійкість;
- інноваційність;
- оцифрування.

Головна мета – це підвищення якості туристичної пропозиції Італії та, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності компанії у цьому секторі. Основні дії, які необхідно здійснити, безперечно включають покращення засобів розміщення та супутніх послуг, підвищення зручності використання туристичної спадщини, кредитна підтримка галузі та податкові пільги.

ВИСНОВКИ

Під час написання кваліфікаційної роботи було досліджено історико-культурну спадщину Італії та її використання в туризмі та зроблено наступні висновки.

1. Туризм – це невід’ємний атрибут життя цивілізованого суспільства, рівень його розвитку в країні свідчить про добробут населення та наявність в нього економічних можливостей для здійснення подорожей, як в середині країни так і по світу.

Туризм – це фактор, який стимулює зростання платіжного балансу, це важливіше джерело валютних надходжень та міцний стимул розвитку та диверсифікації багатьох галузей.

Основні фактори, що впливають на розвиток туризму поділяються на статичні та динамічні. Також, серед факторів які впливають на розвиток туризму виділяють зовнішні (екзогенні) фактори та внутрішні (ендогенні) фактори.

Туризм виконує цілу низьку функцій – функцію відпочинку, оздоровчу, виховну, економічну, навчальну, охорони природи, політичну, місто формуючу, етнічну.

2. Історико-культурна спадщина відіграє величезну роль у розвитку туризму. Для багатьох регіонів його використання стає однією з реальних можливостей економічного, суспільного та культурного підйому. Воно збільшує привабливість регіонів, сприяючи розвитку міських служб, інфраструктури, культурних організацій.

Об’єкти історико-культурної спадщини класифікують за такими типами, як археологічні, історичні, об’єкти монументального мистецтва, об’єкти архітектури та містобудування, об’єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні, об’єкти науки і техніки.

3. В світі, та в Європі зокрема, розвитком та поширенням культурно-пізнавального туризму займаються різні організації. Кожна з цих організацій

має свою окрему програму з використання історико-культурної спадщини та розвитку і просуванню культурно-пізнавального туризму.

В світі одним з найбільш відвідуваних об'єктів ЮНЕСКО вважається Заборонене місто в Китаї. Також, серед найбільш популярних та найбільш відвідуваних туристами об'єктів Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО є Лондонський Тауер, місто-державу Ватикан, версальський палацово-парковий комплекс, Афінський акрополь, Стародавнє місто Петро.

Загалом у списку Світової Спадщини станом на 2023 рік перебуває 1157 культурних та природних пам'яток у 167 країнах світу, з них майже 500 перебувають у Європі.

4. Італія - держава на півдні Європи в центрі Середземномор'я, розташована здебільшого на Апеннінському півострові. Країна також займає невелику (північно-західну) частину Балканського півострова, Паданську рівнину, Південні Альпи та низку великих і дрібних островів Середземного моря, серед яких Сицилія та Сардинія. Це країна з найбільшою культурною, історичною та мистецькою спадщиною, колиска однієї з найбільших імперій в історії людства та епохи Відродження». Загальна територія держави становить 302068 км², а населення станом на 30 червня 2022 року становить 58,867 млн. осіб. Столиця країни – Рим. Італія адміністративно поділяється на 20 регіонів, серед яких є 5 із спеціальними статутами, і отже, з більшою автономією, це Фріулі-Венеція-Джулія, Сардинія, Сицилія, Трентіно-Альто-Адідже та Валлед'Аоста.

Італія – це країна яка пропонує туристам безліч місць та розваг, приваблюючи своєю культурою, історичними пам'ятками, природою, неперевершеною кухнею.

5. Італія – це найбагатша скарбниця шедеврів світової культури – архітектури, образотворчого мистецтва, пам'яток історії, античності, середньовіччя, відродження. Італія має стільки пам'яток, скільки не має жодна країна в світі. У країні зосереджено близько 60% культурних цінностей Європи, практично кожне італійське місто являється собою справжній музей історії

просто неба. На території країни розташовано 51 об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО. Тільки перелік головних визначних пам'яток займе кілька сторінок. До основних об'єктів історико-культурної спадщини Італії, можна віднести: Колізей; Римський Форум; Пантеон; Ватикан; Пізанську вежу; Собор Санта-Марія-дель-Фьоре; Міланський собор - Дуомо або собор Санта-Марія-Насенте; Венецію; Помпеї.

Всі ці перераховані історично-культурні пам'ятки та місця – це лише незначна частина того, що може запропонувати Італія своїм гостям. Всі ці об'єкти історико-культурної спадщини виступають магнітами для туристів, які кожного року в значній кількості приїждять до країни.

6. Показником ефективності використання історико-культурної спадщини в сфері туризму Італії можна вважати кількість туристів, які відвідали країну. До пандемії кількість туристів сягала 95,4 млн. осіб. Проте у 2020 р. вона зменшилась до 38,42 млн. осіб. Станом на 2022 р. кількість туристів зросла до 49,8 млн. осіб.

Ще одним показником, який характеризує ефективність історико-культурної спадщини в сфері туризму можна вважати витрати іноземних туристів в країні, у 2022 р. витрати іноземних туристів в Італії ще не досягли до пандемічного рівня. У структурі ВВП Італії частка загального внеску від подорожей і туризму у 2022 р. становила 10,2%, що майже досягло позначки до пандемічного рівня у 2019 р., коли частка загального внеску становила 10,6%.

На основі аналізу складових індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму визначено сильні, середньо-розвинуті та слабкі сторони Італії в даній сфері.

7. Завдяки численним культурним і регіональним особливостям Італія є однією з найвідоміших країн Європи за кількістю історико-культурних пам'яток. Варто також зауважити, що економіка Італії зросла в результаті їх використання як об'єктів туристичної привабливості.

В Італії у 2021 р. було створено нове міністерство, яке займається питанням туризму. Міністерство туризму відповідає за національну стратегічну

координацію, використання об'єктів історико-культурної спадщини в туризмі, їх підтримці та збереженні, реалізує плани розвитку, просування ініціатив щодо розширення туристичної пропозиції, займається плануванням механізмів допомоги туристам і відіграє провідну роль у інноваційності.

Для подальшого ефективного використання історико-культурної спадщини Італії в сфері туризму запропоновано: створення синергії для зміцнення туризму в майбутньому; підтримка культури як користь для туристичних напрямків; відродження міського та сільського досвіду; формування більш стійкого людського капіталу через цифровий перехід; використання технологій для підвищення конкурентоспроможності туризму; сприяти громадському туризму через живу спадщину; сприяти інклюзивному відновленню туризму для всіх; створення та збір даних для обґрунтованого планування та прийняття; захист природи є ключем до збереження культури.

8. Для ефективного просування культурно-пізнавального туризму та використання історико-культурної спадщини країни, варто інвестувати в сферу цифровізації подорожей це дозволить провести: оптимізацію порталу Italia.it та розшири портфоліо послуг; впровадити моделі штучного інтелекту для аналізу даних про туристичні потоки в районах більшого та меншого інтересу, розробити інформаційної системи для просування та управління туристичною діяльністю, підтримка впровадження та навчання на користь малих та середніх туристичних операторів. Загалом для подальшого ефективного використання історико-культурної спадщини та підвищення конкурентоспроможності Італії в сфері туризму необхідно виконувати наступні дії: збільшувати кількість культурних комплексів, відреставрованих і доступних для створення дійсних і якісних туристичних і культурних альтернатив більш відомими; відкрити та зробити доступними нові парки та історичні вілли; збільшити працевлаштування нового кваліфікованого персоналу для управління новою туристичною пропозицією; посилити другорядні об'єкти і так званий «туризм в передмісті»; інвестувати в цифровізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божко Л. Д., Холодок В. Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. 2022. № 77. С. 60–62.
2. Бочан І. О. Технологія туристичної діяльності: підручник для студентів. Львів : ЛІЕТ, 2018. 420 с.
3. Вашкевич В. М. Культурно-історична традиція як джерело формування історичної свідомості молоді. URL : http://novyn.kpi.ua/2005-1/01_Vashkevic.pdf (дата звернення 17.10.2023).
4. Визначні місця Італії. URL: <https://tut-cikavo.com/svit/turyzm/844-viznachni-mistsya-italiji> (дата звернення 19.11.2023)
5. Всесвітня спадщина: найбільш видатні та мальовничі об'єкти ЮНЕСКО. URL: <https://tengritravel.kz/around-the-world/vsemirnoe-nasledie-samyie-vyidayuschiesya-jivopisnyie-374963/> (дата звернення 14.11.2023)
6. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 178 с.
7. Гарбар Г. А. Культурний туризм в контексті масової культури. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2021. № 56. С. 140–148.
8. Гастрономічний туризм в Італії. URL: <https://holgems.com/gastronomicheskij-turizm-v-italii> (дата звернення 11.11.2023).
9. Герасименко В. Г. та ін. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія. Одеса : Астропринт, 2019. 304 с.
10. Герасименко В. Г., Замкова А. В. Організація транспортних подорожей і перевезень туристів : навч. посібник. Харків : «Бурун Книга» , 2018. 116 с
11. Герасименко В. Г. Теорія туризму як складова туризмології. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 2 (42). С. 173–180.
12. Гірськолижний курорт Червінія. URL: <https://italy4.me/valle-daosta/cervinia.html> (дата звернення 10.11.2023).

13. Гнідик І. Інноваційні підходи у сфері історико-культурної спадщини у контексті сталого розвитку суспільства. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/45720/2/2019_Hnidyk_I-Innovatsiini_pidkhody_u_sferi_21-23.pdf (дата звернення 24.10.2023).

14. Гордін В.Э., Матецький М.В. Культурний туризм як стратегія розвитку міста: пошук компромісів між інтересами місцевого населення і туристів. URL : <http://infotour.in.ua/gordin.htm> (дата звернення 18.10.2023).

15. Грановська В. Г., Стукан Т. М. Культурно-пізнавальний туризм Херсонщини : стан та перспективи подальшого розвитку. Агросвіт. №10. 2020. С. 37–42. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/10_2020/7.pdf. (дата звернення 21.10.2023).

16. Джинджоян В.В., Горожанкіна Н.А., Бойко З.В. Основи туризмознавства: навчальний посібник. Київ: Видавець ФОП Піча Ю.В., 2022. 246 с.

17. Діденко Д., Білоусова А. Ю. Місце історико-культурних традицій у пізнавальному туризмі. 73-а наукова конференція, професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету: тези доп. (Полтава, 21 квітня – 13 травня). Полтава: НУППіЮК, 2021. С. 6-8.

18. Діденко Д. С., Маховка В. М. Проблеми та перспективи підвищення туристичної привабливості. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління туристичною індустрією: методологія і практика», 1-2 жовтня 2020 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2020. С.24-26.

19. Досвід збереження спадщини в світі. URL: <http://kyiv-heritage.com/page/dosvid-zberezhennya-spadschini-v-sviti> (дата звернення 10.11.2023)

20. Економіка Італії. URL: <https://visasam.ru/emigration/economy/ekonomika-italii.html> (дата звернення 12.11.2023)

21. Значення та роль культурно-пізнавального туризму в організації туристичної діяльності. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/27708/1/p529.pdf> (дата звернення 22.10.2023).

22. Інституційні та правові проблеми збереження культурної спадщини. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/instituciyni-ta-pravovi-problemi-zberezhennya-kulturnoi> (дата звернення 27.0.2023).

23. Італія – географічне положення, характеристика та опис держави. URL: <https://xn----dtbeecn0a7adbv7k.xn--p1ai/evropa-tur/italiya-strana.html> (дата звернення 12.11.2023).

24. Італія для мене. Пляжі Лігурії. Генуя. URL: <https://italy4.me/liguria/genova/plyazhi-genui.html> (дата звернення 10.11.2023).

25. Історико-культурна спадщина: можливості та виклики. URL: <https://www.prostir.ua/?news=istoryko-kulturna-spadschyna-mozhlyvosti-ta-vyklyky> (дата звернення 27.0.2023).

26. Історико-культурна спадщина України у цивілізаційному діалозі. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4607/lsmatlay.pdf> (дата звернення 27.0.2023).

27. Історико-культурний туризм та розвиток туристичних міст. URL: https://tourlib.net/statti_tourism/vancinshen.htm (дата звернення 27.10.2023).

28. Історія, мова, культурна спадщина Італії. URL: <https://old.lpnu.ua/education/majors/subject/IHSS/6.027.00.03/8/2020/ua/full/6/17315> (дата звернення 27.10.2023).

29. Квартальнов В.А. Туризм: підручник Київ: Фінанси та статистика, 2014. 336 с.

30. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2016. 300 с.

31. Комліченко О. О. Фактори розвитку туристичної галузі. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. № 8 (3). С. 75–79.

32. Кудла Н. Є. Маркетинг туристичних послуг. Київ : Знання, 2017. 350 с.

33. Кузик С. П. Географія туризму : Навчальний посібник. К. : Знання, 2018. 271с.
34. Куропась І. Культурна спадщина – джерело енергії для творчості та інновацій. URL: <https://www.prostir.ua/?news=kulturna-spadschyna-dzherelo-enerhiji-dlya-tvorchosti-ta-innovatsij> (дата звернення 22.10.2023).
35. Курорт Ліньяно. Італія. URL: https://www.tripadvisor.ru/Attraction_Review-g1177803-d10712564-Reviews-Lignano_Riviera_Spiaggia (дата звернення 10.11.2023)
36. Курорт Ріміні. URL: <https://www.mandria.ua/italy/beach/62199> (дата звернення 15.11.2023)
37. Кушнірук Ю. С. Рекреація та курортологія. Рівне: НУВГП, 2019. 146 с.
38. Любіцева О. О., Бабарицька В. К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. Київ: Знання, 2016. 240 с.
39. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Альтерпрес, 2018. 300 с.
40. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Киві : Знання, 2017. 661 с.
41. Мальська М. П., Рутинський М. Й., Білоус С. В., Мандюк Н. Л. Економіка туризму: теорія та практика : підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 544 с.
42. Михайліченко Г., Клімова А. Світовий туристичний ринок: трансформація після пандемії. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 2. С. 21-37. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(109\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(109)02). (дата звернення 22.10.2023)
43. Музейна реформа по-італійськи. URL: <http://prostir.museum.ua/post/35744> (дата звернення 22.11.2023)
44. Найкращі визначні пам'ятки Італії. URL: <https://www.turpravda.ua/places/it/> (дата звернення 18.11.2023)

45. Об'єкти ЮНЕСКО в Італії. URL: <https://selfguide.ru/italy/unesco-monuments-italia/> (дата звернення 20.11.2023).

46. Озеро Комо. Італія. URL: <https://www.uatraveller.com/krasoty/266-ozero-komo-italiya.html> (дата звернення 11.11.2023).

47. Опубліковано рейтинг Всесвітньої Спадщини в Європі. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zPnNyzjoGHAIJ:https://www.dw.com/ru/opublikovan-rejting-vsemirnogo-nasledia-v-evrope/> (дата звернення 14.11.2023)

48. Основні туристичні визначні пам'ятки Італії. URL: <https://www.alinks.org/uk/> (дата звернення 16.11.2023)

49. Пізнавальний туризм. URL: <https://thecity.com.ua/piznavalniy-turizm.html> (дата звернення 11.10.2023).

50. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 344 с.

51. Роль історико-культурної спадщини в розвитку в'їзного туризму. URL: https://studwood.net/1107350/turizm/rol_istoriko_kulturnogo_naslediya_razviti_i_vezdnogo_turizma (дата звернення 29.10.2023)

52. Сакаєва Л. Р., Базарова Л. В. Поняття «туризм» та «туристичний дискурс» у сучасній науковій парадигмі. Філологічні науки. Питання теорії та практики. 2020. № 6 (36): в 2-х ч. Ч. I. – С. 159–161.

53. Світовий атлас даних Кноема. Італія. URL: <https://knoema.com/atlas/Italy/topics/Tourism> (дата звернення 05.11.2023).

54. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2018. 336 с.

55. Соловійов Д. І. Вдосконалення понятійного апарату теоретичного забезпечення функціонування туристичної сфери. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2019. № 4 (16). С. 82–88.

56. Сорренто – екскурсії, пляжі, готелі. URL: <https://peopletravel.by/strany/italiia/kurorty/sorrento> (дата звернення 10.11.2023).

57. Список об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО Італії. URL: <https://uk.unionpedia.org/i> (дата звернення 19.11.2023)
58. Сущинська М. Д. Культурний туризм: навч. посібник для академічного бакалавріата. 2-е вид. Київ, 2017. 136 с.
59. Смірнов І. Г. Визначення рівня конкурентоспроможності країн світу в туризмі : сучасні підходи. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія: Економічні науки. 2018. С. 37-49.
60. Трілленберг Г. Інноваційно-кластерний підхід до розвитку туризму України в умовах глобалізації. Журнал європейської економіки, 2014. Т. 13. № 4. С. 401–414.
61. Цьохла С. Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. Вчені записки ТНУ. Серія: Економіка та управління. 2019. Т. 22 (61). № 2. С. 373-380.
62. Чекалюк В. В. Туризм як чинник формування державного іміджу. Інформаційне суспільство, 2014. Вип. 19. С. 13–16.
63. Conservare I beni culturali. URL: <https://www.paesecultura.it/conservare-i-beni-culturali/> (дата звернення 20.11.2023).
64. COVID-19 Response. Nuove raccomandazioni UNWTO per la ripresa del turismo. URL: <https://www.simtur.it/smart-travel/nuove-raccomandazioni-unwto-per-la-ripresa-del-turismo/> (дата звернення 20.11.2023).
65. Cultural tourism in the EU macro-regions: Cultural Routes to increase the attractiveness of remote destinations. URL: <https://rm.coe.int/routes4u-manual-attractiveness-remote-destination-cultural-tourism/16809ef75a%0A%0A> (дата звернення 09.11.2023)
66. Cultural Tourism Market by Type, Category, and Geography – Forecast and Analysis 2021-2025. URL: <https://www.technavio.com/report/cultural-tourism-market-industry-analysis> (дата звернення 23.10.2023)
67. Dati e Statistiche sulla crescita del turismo in Italia. веб-сайт. URL: <http://www.master-aforisma.com/tourism-and-travel-evolution/turismo-in-crescita-in-italia> (дата звернення: 28.10.2023).

68. EGMUS. The European Group on Museum Statistics. вебсайт. URL: http://www.egmus.eu/nc/en/statistics/5_most_visited_museums/show_most_visited/country/italy/ (дата звернення: 10.10.2023).

69. Globalgeografia. Italia. URL: https://www.globalgeografia.com/italia/regioni_italia.htm (Accessed 14 November 2023)

70. Indagine sul turismo internazionale. веб-сайт. URL: https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/indagine-turismo-internazionale/2018-indagine-turismo-internazionale/statistiche_ITI_11062018.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

71. Ministersto Del Turismo Repubblica Italiana. URL: <https://www.ministeroturismo.gov.it/> (дата звернення 10.11.2023)

72. OECDiLibrary. OECD Tourism Trends and Policies 2022. Italy. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/698aaf87-en/index.html?itemId=/content/component/698aaf87-en> (дата звернення 09.11.2023).

73. Share of travel and tourism's total contribution to GDP in Italy from 2019 to 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/628849/tourism-total-contribution-to-gdp-italy-share/> (дата звернення 05.11.2023).

74. Studi e ricerche - ENIT - Agenzia Nazionale del Turismo : URL: <http://www.enit.it/ru/studi-ricerche.html> (дата звернення: 17.10.2023).

75. Statistiche del turismo - Statistics Explained - European Commission. веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics (дата звернення: 10.10.2023).

76. Tourism after 11 September: Analysis, remedial actions and prospects. Special report №18. WTO. веб-сайт. URL: <https://library.lincoln.ac.uk/items/83507> (дата звернення: 18.10.2023).

77. Turismo in Italia: consuntivo 2021 e previsioni 2022 secondo gli operatori. веб-сайт. URL: <http://centrostudituristicifirenze.it/blog/turismo-in> (дата звернення: 18.11.2023).

78. Tutela del patrimonio culturale e del paesaggio. URL: <https://www.studenti.it/tutela-del-patrimonio-culturale-paesaggio.html> (дата звернення 20.11.2023).

79. Yearbook of Tourism Statistics, Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/9789284420414> (дата звернення: 10.10.2023).

80. UNWTO Tourism Highlight Edition. веб-сайт. URL: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_lr.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

81. World Economic Forum. Interactive Data and Economy Profiles. Travel & Tourism Development Index, 1-7 (best). URL: <https://www.weforum.org/reports/travel-and-tourism-development-index-2021/explore-the-data#report-nav> (дата звернення 12.11.2023).

82. World Economic Forum. Interactive Data and Economy Profiles. Travel & Tourism Development Index 2021 Edition. URL: <https://www.weforum.org/reports/travel-and-tourism-development-index2021/explore-the-data#report-nav> (дата звернення 12.11.2023)

83. World Tourism Organization UNWTO. веб-сайт. URL: <http://www2.unwto.org/ru> (дата звернення: 15.10.2023).

84. World Travel and Tourism Council, Travel and Tourism Economic Impact. Italy 2022 : веб-сайт. URL: http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/italy2022_1.pdf (дата звернення: 04.10.2023).

Додатки

Програми Міжнародних організацій в сфері розвитку культурно-
пізнавального туризму

Організація	Програма
1	2
Рада Європи	Культурні маршрути Ради Європи – це мережі культурного туризму на спільну європейську тематику. Вони демонструють нематеріальну та матеріальну спадщину, пов'язану з цією темою, щонайменше у трьох країнах, і заохочують досліджувати менш відомі напрямки. Культурні маршрути сприяють культурному обміну та міжкультурному діалогу через залучення місцевих громад. Вони також сприяють збереженню та популяризації різноманітної спільної спадщини в Європі за допомогою тематичних туристичних маршрутів. Дні європейської спадщини активно залучають усі рівні влади, регіональні та місцеві органи влади, громадянське суспільство, приватний сектор та тисячі волонтерів до спільних зусиль щодо спільного розуміння та культурного різноманіття, місцевих навичок та традицій, архітектурних стилів та творів мистецтва, які є частина європейської спадщини. Програма технічного співробітництва відповідає вимогам урядів щодо складних проблем збереження, захисту, реабілітації, покращення або управління на національному, регіональному або місцевому рівнях. Вона демонструє вплив принципів, яких підтримує Рада Європи, і спрямована на покращення роботи інституцій. Вона спрямована на забезпечення сталості політики та стратегій збереження та покращення, які були реалізовані для розвитку громад. Відображаючи глибокі зміни, які вплинули на суспільство, програма технічного співробітництва пропонує поперечні та інтегровані підходи до сталого розвитку через культурний туризм. Європейська інформаційна мережа культурної спадщини (HEREIN) об'єднує європейські державні органи, які відповідають за національну політику та стратегію культурної спадщини. Наразі 43 країни-члени Ради Європи підтримують проект, утворюючи унікальну мережу співпраці. Вона контролює та обговорює законодавство, політику та практику, що стосуються культурної спадщини, і сприяє досягненню спільних цілей у результаті обміну, розвитку та поширення передового досвіду.
Європейська комісія	Культурна столиця Європи була заснована в 1985 році, щоб підкреслити багатство та різноманітність європейських культур, зміцнити культурні зв'язки між європейськими громадянами, об'єднати людей з різних європейських країн, заохочувати взаємодію між культурами, сприяти взаєморозумінню та зміцнити відчуття європейця. З 1985 року це звання мають 50 європейських міст. Нагорода «Європейське призначення передового досвіду» (EDEN) присуджується напрямкам на основі їх культурної спадщини. Нагорода пропагує сталий туризм і привертає увагу до нетрадиційних, менш відомих європейських напрямків, які знаходяться поза глухими шляхами. З 2007 року він отримав 158 напрямків з 27 країн-учасниць.

1	2
	Нагороди Європейської столиці розумного туризму відзначають видатні досягнення в розумному туризмі в європейських містах. Розумний туризм відповідає на нові виклики та запити в секторі, що швидко змінюється, що включає еволюцію цифрових інструментів, продуктів і послуг; рівні можливості та доступ для всіх відвідувачів; сталий розвиток місцевої території; та підтримка креативних індустрій, місцевих талантів і спадщини.
Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)	Культурно-туристичні проекти здійснюються у співпраці з різними місцевими установами. Проекти спрямовані на захист та відродження певних об'єктів культурної спадщини, популяризацію менш відомих населених пунктів у світі та покращення розвитку та якості життя менш розвинених місцевих громад. Програма ЮНЕСКО зі всесвітньої спадщини та сталого туризму являє собою новий підхід, заснований на діалозі та співробітництві зацікавлених сторін, де планування туризму та управління спадщиною інтегровано на рівні місця призначення, де цінуються та охороняються природні та культурні цінності, а там, де необхідно, туризм є розроблений.
Всесвітня туристична організація UNWTO	У розвитку культурного туризму має два пріоритети: - створення більш інклюзивних партнерських відносин між зацікавленими сторонами туризму та культури, які сприяють реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР); - сприяння розвитку туризму, який заохочує культурну взаємодію та гарантує, що переваги розподіляються всіма залученими громадами.
ICOMOS, глобальна неурядова організація, пов'язана з ЮНЕСКО	Основна діяльність у сфері культурного туризму полягає в тому, щоб сприяти і заохочувати: - осіб, які займаються збереженням та управлінням спадщини, щоб покращити доступність для приймаючої спільноти та відвідувачів; - індустрію туризму для просування та управління туризмом таким чином, щоб поважати та підвищувати спадщину та культуру життя приймаючих громад; - діалог про важливість і крихкий характер спадщини, включаючи необхідність забезпечення сталості.

Джерело: складено автором на основі [65, с. 18-20]

Італія та її кордони з іншими країнами

Джерело: [69]

Об'єкти Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО в Італії
Визначні місця ЮНЕСКО, відсортовані за регіонами:

1. Місто Венеція та Венеціанська лагуна у регіоні Венето
2. Місто Верона, регіон Венето
3. Місто Віченца та вілли Андреа Палладіо у Венето
4. Ботанічний сад (Orto Botanico di Padova) у Падуї, Венето
5. «Площа Чудес» (Piazza del Duomo) в Пізі, Тоскана
6. Флоренція – історичний центр міста, регіон Тоскана
7. Сієна - історичний центр міста, Тоскана.
8. Сан-Джиміньяно - історичний центр міста, Тоскана.
9. Пієнца - історичний центр міста, Тоскана.
10. Культурний ландшафт Валь д'Орча (Val d'Orcia) поряд із Сієною, Тоскана.
11. Палаці, сади та заміські вілли родини Медічі у Тоскані (Прато, Флоренція)
12. Петрогліфи Валь-Камоніки (Incisioni rupestri della Valcamonica) біля Брешії, в Ломбардії
13. Церква Санта-Марія-делле-Граціє (Chiesa e Convento Domenicano di Santa Maria delle Grazie) з фрескою Леонардо да Вінчі «Таємна вечеря» в Мілані, Ломбардія
14. Фабричне селище Креспі-д'Адда (Crespi d'Adda) біля Бергамо, в Ломбардії
15. Мантуя і Саббьонета в Ломбардії
16. Монте Сан-Джорджіо в провінції Варезе, Ломбардія
17. Ретійська залізниця (Raetisches Bahn та Bernina Express) зі Швейцарії до Італії до Тірано, Ломбардія

18. Ансамблі Сакрі-Монті (Святі гори) у П'ємонті та Ломбардії (Sacri Monti del Piemonte e della Lombardia)
19. Палаці герцогів Савойських у Турині та околицях, регіон П'ємонт
20. Виноградники П'ємонту: Langhe-Roero та Monferrato (додані у 2014)
21. Доісторичні житла на палях на околицях Альп, регіони: Фріулі-Венеція-Джулія, Ломбардія, П'ємонт, Трентіно - Альто-Адідже
22. Феррара — ренесансний архітектурний ансамбль та дельта річки По у регіоні Емілія-Романья
23. Равенна - ранньохристиянські пам'ятники, регіон Емілія-Романья
24. Модена: кафедральний собор, вежа Торре-Чівіка та площа Пьяцца Гранде, регіон Емілія-Романья
25. Рим: історичний центр міста та територія Ватикану, регіон Лаціо
26. Вілла Адріана в Тіволі, на околицях Риму, регіон Лаціо
27. Вілла д'Есте в Тіволі (Villa d'Este), на околицях Риму, регіон Лаціо
28. Некрополі етрусків у Черветері та Тарквінії, регіон Лаціо
29. Скельні поселення біля Матера (Sassi di Matera), регіон Базилікату
30. Неаполь — історичний центр міста, регіон Кампанія
31. Археологічні зони - Помпеї, Геркуланум і Торре-Аннунціата під Неаполем, регіон Кампанія
32. Королівський палац у Казерті (Palazzo Reale di Caserta) з парком, акведук Ванвітеллі (Acquedotto di Vanvitelli) та фабричний селище Сан-Леучо (complesso di San Leucio), регіон Кампанія
33. Амальфійське узбережжя (Costiera amalfitana) у регіоні Кампанія
34. Культурний ландшафт району Чиленто (Parco nazionale del Cilento), національний парк Валло-ді-Діано (Vallo di Diano), археологічні пам'ятники Пестума та Елеї (Paestum Velia), монастир Чертоза-ді-Падула (Certosa di Padula) у регіоні Кампанія
35. Замок Кастель-дель-Монте (Castel del Monte) в містечку Андрія, в регіоні Апулія

36. «Труллі» - традиційне житло в місті Альберобелло (Trulli di Alberobello) на околицях Барі, в регіоні Апулія
37. Місто Портовенере (Porto Venere), культурний ландшафт Чинкве-Терре (Cinque Terre), острови Пальмарія, Тіно і Тінетто (Le Isole di Palmaria, Tino e Tinetto) в Лігурії
38. Генуя: вулиця Le Strade Nuove та комплекс палаців Палацці-деї-Роллі (Palazzi dei Rolli), регіон Лігурія
39. Агрідженто: археологічні пам'ятки, на Сицилії
40. Вілла Дель-Казале (Villa Romana del Casale) біля П'яцца Армеріна на Сицилії
41. Ліпарські острови - Ізоле-Еоліє (Isole Eolie) на Сицилії.
42. Міста пізнього бароко в долині Ното на Сицилії (Кальтаджіроні, Мілітелло, Катанія, Модіка, Ното, Палаццоло-Акрейде, Рагуза та Счілї).
43. Античні Сиракузи та скельний некрополь Панталіка на Сицилії
44. Вулкан Етна біля Катанії, на Сицилії
45. Арабо-норманська архітектура Палермо та кафедральні собор Кефалу та Монреалья, Сицилія (додані у 2015 році)
46. Доісторичні вежі Су-Нураксі-ді-Баруміні (Su Nuraxi) на Сардинії
47. Патріарша базиліка та археологічний заповідник в Аквілеї, у регіоні Фріулі-Венеція-Джулія
48. Урбіно - історичний центр міста, регіон Марке
49. Базиліка Святого Франциска та інші францисканські святині в Ассизі, у регіоні Умбрія
50. Доломітові Альпи в регіонах Венето, Трентіно — Альто-Адідже.
51. Лангобарди в Італії

**Структура Індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму Італії
у 2019 р. та 2021 р., бали**

Джерело: складено автором на основі [82]